MAŁOPOLSKA

Wnioski zgłoszone w związku z przystąpieniem do prac nad aktualizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w okresie 22 czerwca – 29 lipca 2016 r.

Lp.	Zgłaszający	Uwagi
1.	**Fundacja Planeta**	„W związku z rozpoczęciem prac związanych z aktualizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, zgłaszamy następujące uwagi: **1. Konieczność wprowadzenia uchwały antysmogowej określającej parametry emisyjne dla kotłów małej mocy na terenie całego Województwa Małopolskiego**. Podsumowanie wdrażania POP za lata 2013-15 wykazało, iż założone działania nie są realizowane w stopniu, który mógłby przynieść odczuwalną poprawę jakości powietrza w Województwie. Program ochrony powietrza w obecnym kształcie nakłada na gminy, w dodatku tylko te, które są nim objęte, obowiązki związane z wymianą pozaklasowych kotłów. Tymczasem gminy nie mają instrumentów prawnych do tego, by skutecznie tą wymianę przeprowadzać. Cały „system" wymiany odbywa się na zasadzie dobrowolności. Władze gminy muszą chcieć wymieniać kotły emitujące zanieczyszczenia (a wiele gmin nawet nie jest świadoma faktu, że takie działania powinna prowadzić; wiele też nie wykazuje woli), ale sami mieszkańcy również muszą chcieć pozaklasowe kotły wymieniać. Gminy mogą prowadzić działania edukacyjne, zapewniać finansowanie, ale nie mogą „zmusić" mieszkańców do wymiany, jeśli oni nie zechcą tego robić. Mimo wielu działań edukacyjnych prowadzonych przez liczne już teraz ruchy i organizacje antysmogowe, świadomość w zakresie zanieczyszczeń powietrza jest wciąż niska, a złe nawyki mieszkańców głęboko zakorzenione. W praktyce, większość kotłów wymienionych została w Krakowie, czyli tam, gdzie wprowadzono uchwałę antysmogową z całkowitym zakazem spalania paliw stałych. W pozostałych obszarach Małopolski „dobrowolna" wymiana nie jest w żaden sposób efektywna. Ponadto, mamy do czynienia z paradoksem, w którym wiele wysiłku (na różnych szczeblach) wkłada się w działania związane z wymianą kotłów, podczas gdy w nowych (oraz istniejących) domach i obiektach cały czas bez żadnych ograniczeń instaluje się pozaklasowe kotły i kominki emitujące zanieczyszczenia. Gminy nie mogą wprowadzać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zapisów nakazujących stosowanie urządzeń grzewczych o określonych parametrach, co pozwoliłyby ograniczyć niską emisję przynajmniej z nowych budynków. Kompetencje w tym zakresie, a także w zakresie określenia norm jakości dla stosowanych paliw posiada wyłącznie Sejmik Województwa – na mocy art. 96 ustawy Prawo ochrony środowiska, to Zarząd województwa przygotowuje projekt uchwały i przedstawia go do zaopiniowania burmistrzom, wójtom lub prezydentom miast i starostom. Trudno sobie wyobrazić sytuację, w której gminy, które mają trudności z realizacją obowiązków, jakie nakłada na nie POP, dobrowolnie wystąpią o uchwałę antysmogową i nałożenie na nie kolejnych obowiązków

		(oczekiwane przez Urząd Marszałkowski „sygnały” oddolne od gmin). Być może o taką uchwałę mogłyby wystąpić bardziej świadome i większe gminy miejskie, ale nie gminy wiejskie, które oprócz trudności finansowych borykają się jeszcze z dużo niższą niż w miastach świadomością mieszkańców. 121 ze 182 gmin w Małopolsce to gminy wiejskie. Wiemy, że smog występuje wszędzie tam, gdzie mamy skupiska domów i w naszym, gęsto zaludnionym województwie, dotyczy w równym stopniu miast, jak i wsi. Tereny wiejskie, które być może nie mają dużych zanieczyszczeń pochodzących z przemysłu i komunikacji, mają słabiej rozwiniętą sieć ciepłowniczą (lub wcale jej nie mają), gazowniczą i niższą świadomość mieszkańców, którzy stosują gorszy węgiel, muły, miały i spalają odpady. „Kultura” palenia w piecu przekazywana jest z pokolenia na pokolenie i nawet ludzie młodzi, teoretycznie bardziej wyedukowani, powielają złe wzorce zaczerpnięte od swoich rodziców i dziadków. Realia życia w Małopolsce lokalnej pokazują, iż dopóki mieszkańcy będą mogli instalować pozaklasowe kotły i kominki i spalać w nich wszystko, co się da, dopóki będą to robić. A Małopolska to nie tylko Kraków, ale cały Region, który wymaga podjęcia kompleksowych i skutecznych działań. Tak więc podsumowując, tylko wprowadzenie uchwały antysmogowej dla całego Województwa, wprowadzającej standardy emisyjne przykładowo na poziomie kotłów V klasy może przynieść realny i wymierny efekt w postaci poprawy jakości powietrza. Uchwała powinna przewidywać okres przejściowy i nakładać obowiązek stosowania na terenie całego województwa wyłącznie urządzeń grzewczych spełniających określone parametry emisyjne. Powinna obejmować również zakaz stosowania złej jakości paliw, takich jak węgiel o wysokiej zawartości siarki oraz odpady węglowe (muły, miały). **2. Przeciwdziałanie spalaniu odpadów oraz spalaniu pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi.** Obserwujemy dwa obszary, w których teoretycznie istnieją przepisy zakazujące, ale w praktyce proceder kwitnie bezkarnie i to na dużą skalę, ponieważ brakuje mechanizmów kontrolnych. 1) Spalanie odpadów/śmieci oraz odpadów produkcyjnych w domowych kotłach oraz w przydomowych zakładach produkcyjnych. Jest to nagminny proceder, a czynnikiem, który decyduje o jego powszechności jest źle rozumiana przedsiębiorczość (zapewnianie sobie taniego paliwa i brak konieczności utylizacji odpadów), złe nawyki przekazywane z pokolenia na pokolenie, brak wiedzy o konsekwencjach, poczucie bezkarności i możliwość spalania odpadów w kotłach zasilanych ręcznie. O ile w miastach kontrole przeprowadza straż miejska, o tyle w mniejszych miejscowościach nie ma absolutnie żadnych mechanizmów kontroli. W teorii wójtowie mogą wyznaczyć urzędników, którzy powinni przeprowadzać kontrole palenisk, ale w praktyce w ciasnym środowisku z uwagi na szereg uwarunkowań, to w żaden sposób nie funkcjonuje. Pragniemy zwrócić szczególną uwagę na przydomowe zakłady produkcyjne (małe a nawet średnie firmy) – przykładowo zakłady stolarskie, szewskie, zakłady zajmujące się obróbką płyt wiórowych, producenci pantofli, itd. Wiele takich zakładów od lat „utylizuje” odpady, spalając je. W powszechnym mniemaniu płyta wiórowa czy lakierowane drewno to „drewno”, czyli opał. 2) Spalanie pozostałości roślinnych (liści, trawy, gałęzi) na powierzchni ziemi. Mimo iż niezgodny z prawem, proceder ten jest powszechny w szczególności na terenach podmiejskich i wiejskich. Jest to duży problem, który przyczynia się do pogarszania jakości powietrza od wiosny do jesieni, czyli w okresach, kiedy powinniśmy cieszyć się dużo lepszym powietrzem niż w szczycie sezonu grzewczego. Na terenach wiejskich wygląda to tak, że w momencie gdy zmniejsza się niska emisja pochodząca z ogrzewania domów, mieszkańcy rozpoczynają prace polowe i „sprzątają” ogródki a nawet pola, paląc często wilgotne czy mokre odpady zielone, które teoretycznie powinni kompostować lub oddawać w workach na bioodpady. Dym wygenerowany przy okazji takiego spalania długo utrzymuje się w powietrzu i przenoszony jest na duże odległości. Pragniemy zaznaczyć, iż nie mówimy o pojedynczych przypadkach, ale o nagminnym zjawisku, które również nie jest w żaden sposób kontrolowane. Na koniec

		pragniemy nadmienić, iż Program ochrony powietrza powinien zawierać praktyczne rozwiązania dostosowane do warunków w całym Regionie, również specyfiki małomiasteczkowej i wiejskiej, a nie tylko teoretyczne wytyczne, które być może mogłyby sprawdzić się w dużym mieście. Bardzo proszę o uwzględnienie powyższych uwag i wniosków w procesie aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego”.
2.	**Fundacja Frank Bold**	„W nawiązaniu do ogłoszenia Zarządu Województwa Małopolskiego o przystąpieniu do opracowania projektu aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego (dalej: Program), działając w imieniu Fundacji Frank Bold z siedzibą w Krakowie, składam uwagi i wnioski do opracowywanego dokumentu. W opinii Fundacji niezbędna jest zmiana treści dokumentu w następującym zakresie: 1. Wprowadzenie obowiązku podjęcia przez Sejmik Województwa Małopolskiego tzw. uchwały antysmogowej, o której mowa w art. 96 ustawy Prawo ochrony środowiska (dalej: POŚ), dla wszystkich stref województwa małopolskiego, przewidującej co najmniej następujące rozwiązania: a. zakaz stosowania złej jakości paliw stałych (odpadów węglowych, węgla o wysokiej zawartości siarki i niskiej wartości opałowej, produktów na bazie węgla brunatnego); b. określenie parametrów technicznych instalacji spalania paliw stałych dopuszczających użytkowanie wyłącznie kotłów grzewczych 4 i 5 klasy emisyjnej; c. całkowity zakaz spalania paliw stałych w celach grzewczych na obszarach, na których możliwe jest przyłączenie nieruchomości do sieci ciepłowniczej lub sieci gazowej. 2. Zwiększenie celów ilościowych dla działania naprawczego określonego w punkcie 3.1.1.6. Programu, polegającego na termomodernizacji budynków oraz silne skorelowanie tego działania z wymianą niskosprawnych kotłów. 3. Modyfikacja działania określonego w punkcie 3.1.1.8. Programu – „wyeliminowanie spalania odpadów oraz ograniczenie spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi”, poprzez wprowadzenie celów ilościowych w zakresie liczby kontroli palenisk dla poszczególnych gmin, z uwzględnieniem zwalczania powszechnego zjawiska jakim jest spalanie przepracowanego oleju smarowego. 4. Poszerzenie działań określonych w punkcie 3.1.3. Programu – „ograniczenie emisji przemysłowej”, o wprowadzenie bezwzględnego obowiązku uwzględniania stanu powietrza oraz najlepszych dostępnych technik przy określaniu dopuszczalnych wielkości emisji w pozwoleniach zintegrowanych, wprowadzenie zaostrzonych standardów emisyjnych dla instalacji objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego, wprowadzenie całkowitego zakazu udzielania odstępstw od granicznych wielkości emisyjnych, o których mowa w art. 204 ust. 2 POŚ. 5. Poszerzenie planu działań krótkoterminowych (punkt 3.2. Programu) o działania krótkoterminowe podejmowane po wprowadzeniu I i II stopnia zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza. Uzasadnienie Podsumowania realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego w roku 2013, 2014 i 2015 wskazują na bardzo niski poziom realizacji oczekiwanych efektów ekologicznych i celów ilościowych zakreślonych w Programie. Zgodnie z Programem, realizacja gminnych programów ograniczania niskiej emisji (PONE) powinna w latach 2013-2015 doprowadzić do obniżenia rocznej emisji pyłu PM10 na obszarze całego województwa o 1 170,15 ton, zaś do roku 2023 o 4 559,30 ton. Szacunkowy zakres tego działania przewidywał likwidację niskosprawnych kotłów na paliwa stałe w 40 302 lokalach w latach 2013-2015, oraz łącznie w 154 649 lokalach do roku 2023. Tymczasem do końca 2015 roku realizacja PONE doprowadziła do likwidacji niskosprawnych kotłów w 10 149 lokalach oraz do ograniczenia rocznej emisji pyłu PM10 o 356,45 ton. Tymczasem

		wymagany efekt ekologiczny ograniczenia emisji wyniósł ok. 30% założonego celu. Co więcej, w zdecydowanej większości gmin województwa poziom realizacji Programu wyniósł mniej niż 10%. Zauważalny efekt ekologiczny (powyżej 50% realizacji celów Programu) osiągnięto jedynie w 6 spośród 182 gmin województwa (Miechów, Sucha Beskidzka, Kraków, Pałecznica, Gorlice, Chełmek). Powyższe dowodzi, że Program w obecnym kształcie jest nieefektywny i nie doprowadzi do przestrzegania standardów jakości powietrza do roku 2023. Konieczna jest istotna modyfikacja Programu i wprowadzenie rozwiązań, które znacząco zwiększą jego skuteczność. Ad 1. – wprowadzenie obowiązku podjęcia uchwały antysmogowej Główną przyczyną niskiego stopnia realizacji Programu w gminach jest, obok bezczynności części gmin, brak skutecznych instrumentów prawnych, które pozwoliłyby wymóc na mieszkańcach wymianę niskosprawnych instalacji grzewczych. W wielu przypadkach nawet możliwość przyłączenia do sieci ciepłowniczej lub gazowej nie przekonuje mieszkańców do wymiany źródła ogrzewania, zaś gmina nie ma kompetencji do nałożenia takiego obowiązku. Przyczyną tego stanu rzeczy jest najczęściej trudna sytuacja finansowa, obawy co do kosztów ogrzewania po wymianie na ogrzewanie gazowe, elektryczne lub z sieci ciepłowniczej, brak zrozumienia problemu zanieczyszczenia powietrza. Działania informacyjne i edukacyjne przynoszą pewne efekty, lecz są niewystarczające aby zrealizować założenia Programu. Warto podkreślić, że gmina nie może wprowadzić zakazu spalania paliw w dokumentach planistycznych, np. w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, co potwierdził m. in. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 21 kwietnia 2016 r., sygn. IV SA/Po 98/16. W obecnym stanie prawnym jedynym instrumentem prawnym, który umożliwia nałożenie obowiązku użytkowania kotłów o określonych parametrach technicznych, wprowadzenie norm jakości dla stosowanych paliw, wreszcie – wdrożenie całkowitego zakazu spalania paliw stałych, jest tzw. uchwała antysmogowa, wydawana na podstawie art. 96 POŚ. Kompetencję do jej podjęcia posiada wyłącznie Sejmik Województwa. Program w obecnym kształcie przewiduje obowiązek podjęcia takiej uchwały dla obszaru gminy miejskiej Kraków. Uchwała została przyjęta w dniu 15 stycznia 2016 r. i wejdzie w życie z dniem 1 września 2019 roku. Aby osiągnąć zamierzone efekty ekologiczne Programu konieczne jest przyjęcie takiej uchwały dla całego obszaru województwa. W innym przypadku, nawet system odpowiednich zachęt finansowych i działania edukacyjne nie doprowadzą do wymiany oczekiwanej liczby niskosprawnych kotłów oraz osiągnięcia oczekiwanego ograniczenia emisji szkodliwych substancji, na co jednoznacznie wskazują doświadczenia z lat 2013-2015. Uchwała antysmogowa powinna obejmować przede wszystkim: a) Normy jakości dla paliw stałych – spalanie złej jakości paliw, takich jak odpady węglowe, paliwo silnie zasiarczone, o niskiej wartości opałowej, w tym brykietów powstałych na bazie węgla brunatnego, jest jedną z przyczyn bardzo wysokich emisji w sektorze komunalnym. Obecnie brak jest rozwiązań na szczeblu krajowym, które uniemożliwiłyby zjawisko spalania niskiej jakości paliw w domowych instalacjach grzewczych, dlatego rozwiązanie to należy wprowadzić w uchwale antysmogowej. Należy przy tym zaznaczyć, że koszty realizacji takiego działania są niskie, w stosunku do możliwych do osiągnięcia efektów. b) Nakaz użytkowania wyłącznie niskoemisyjnych kotłów na paliwa stałe, spełniających wymogi 4 i 5 klasy emisyjnej (lub wyłącznie 5 klasy emisyjnej). Tylko w ten sposób możliwe jest egzekwowanie postanowień Programu w zakresie wymiany niskosprawnych urządzeń grzewczych. Koszty takiego działania są potencjalnie wysokie oraz może ono wiązać się ze sprzeciwem społecznym, jednakże jest to jedyny instrument, który umożliwi osiągnięcie celów Programu w rozsądnym

		terminie. c) Całkowity zakaz spalania paliw stałych w celach grzewczych na obszarach, na których możliwe jest przyłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej. Należy uznać, że użytkowanie kotłów na paliwa stałe na tych obszarach, na których możliwe jest stosowanie ogrzewania gazowego lub pochodzącego z sieci ciepłowniczej jest sprzeczne z założeniami Programu i nieuzasadnione z punktu widzenia dążenia do szybkiego ograniczenia zjawiska niskiej emisji. Analiza przepisów prawa krajowego i prawa UE prowadzi do wniosku, że swoboda przy określaniu środków naprawczych w programach ochrony powietrza jest w dużym stopniu ograniczona. Organ ma bowiem obowiązek zapewnienia najszybszego jak to możliwe doprowadzenia do stanu przestrzegania standardów jakości powietrza, przy czym kwestie społeczne i ekonomiczne mają tu znaczenie drugorzędne. Jeżeli istnieje skuteczny środek, który umożliwi szybkie doprowadzenie do stanu zgodnego z prawem (tj. nieprzekraczania wartości dopuszczalnych), to organ ma obowiązek wprowadzić ten środek do programu ochrony powietrza nawet jeżeli łączy się to ze znacznymi kosztami, czy też sprzeciwem części społeczeństwa. Program ochrony powietrza ma na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji (art. 91 ust. 1 POŚ), lub poziomów docelowych (art. 91 ust. 5 POŚ). Użyte przez ustawodawcę sformułowanie „w celu" wskazuje konkretny efekt, jaki ma przynieść program ochrony powietrza. Odnosząc się do treści dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy (dalej: dyrektywa CAFE), zgodnie z jej art. 13 ust. 1, państwa członkowskie gwarantują, że na całym obszarze ich stref i aglomeracji poziom dwutlenku siarki, pyłu zawieszonego PM10, ołowiu i tlenku węgla w powietrzu nie przekracza wartości dopuszczalnych, określonych w załączniku XI. Ponadto, zgodnie z art. 15 ust. 2 dyrektywy, państwa członkowskie gwarantują, że w zakresie pyłu drobnocząsteczkowego PM2,5 wskaźnik średniego narażenia na działanie na rok 2015, ustalony zgodnie z załącznikiem XIV sekcja A, nie przekroczy pułapu stężenia ekspozycji określonego w sekcji C tego załącznika (tj. 25 $\mu g/m^3$). Należy przy tym zaznaczyć, że zgodnie z orzecznictwem TSUE, na gruncie prawa UE pojęcie państwa należy rozumieć szeroko. Obejmuje ono nie tylko państwo per se i jego organy centralne, ale również inne organy władzy publicznej, a także podmioty niebędące organami władzy publicznej, które świadczą usługi publiczne pod kontrolą państwa. W szczególności, państwem w rozumieniu prawa UE jest również samorząd województwa i jego organy. Sama dyrektywa CAFE nie określa organu zobowiązanego do wydania programu ochrony powietrza, pozostawiając to do ustalenia w przepisach ją implementujących. Polski ustawodawca zdecydował się powierzyć obowiązki wynikające z dyrektywy CAFE organom samorządu województwa. Analiza przepisów implementujących dyrektywę prowadzi do wniosku, że prawodawca niejako scedował obowiązki związane z ochroną powietrza na samorządy wojewódzkie, tym samym czyniąc je adresatami norm dyrektywy CAFE. W związku z powyższym obowiązkiem organów samorządowych jest nie tylko uchwalenie programów ochrony powietrza i planów działań krótkoterminowych, ale przede wszystkim niezwłoczne doprowadzenie do sytuacji, w której nie dochodzi do przekraczania obwiązujących standardów jakości powietrza. Organy samorządu są zatem gwarantem przestrzegania standardów jakości powietrza na obszarze województwa. W tym celu organy zobowiązane są do podejmowania wszelkich przewidzianym prawem środków. Warto w tym miejscu przytoczyć pogląd wyrażony przez Komisję Europejską w pisemnych uwagach złożonych do Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-404/13 Królowa brytyjska na wniosek ClienEarth v. The Secretary of State for the Environment, Food and Rural Affairs. Komisja zaznaczyła w sposób niebudzący wątpliwości, że art. 13 CAFE ma charakter bezwzględnie obowiązujący i jest bezpośrednio skuteczny w krajowym porządku prawnym. W uwagach wskazano, że art. 23 i 24 dyrektywy CAFE statuują swego rodzaju mechanizm awaryjny, który stosuje się w sytuacji zaistniałego już, istotnego złamania prawa UE,

		polegającego na przekroczeniu bezwzględnie obowiązujących standardów jakości powietrza (pkt 34). Co prawda państwa członkowskie zachowują pewną swobodę w doborze środków, jakie należy uwzględnić w programie ochrony powietrza, to zakres tej swobody jest znacznie ograniczony (pkt 62). Drugie zdanie art. 23 (1) zobowiązuje więc państwo członkowskie do wprowadzenia wszelkich efektywnych, adekwatnych i naukowo uzasadnionych środków, które pozwolą wyeliminować problem określonej emisji w danej strefie tak szybko, jak to możliwe. Innymi słowami, państwo członkowskie nie ma pełnej dowolności do uwzględniania i konfrontowania ze sobą okoliczności ekonomicznych, społecznych i politycznych w wyborze środków, które zostaną zastosowane (patrz mutatis mutandis pkt 15 i 46 sprawy Janecek), ponieważ doprowadziłoby to do dalszego wydłużenia stanu niezgodności z art. 13. Przeciwnie, może to czynić jedynie w granicach celów przewidzianych przez dyrektywę, a zakres swobody jest znacznie ograniczony. Konkludując – Państwo (rozumiane szeroko, a więc także jako organy samorządu wojewódzkiego) zobowiązane jest do wprowadzenia do programu ochrony powierza wszelkich dostępnych w prawie krajowym środków, które najszybciej jak to możliwe doprowadzą do stanu przestrzegania standardów jakości powietrza. Zaniechanie tego obowiązku poprzez rezygnację z zastosowania dostępnych, potencjalnie skutecznych środków, stanowi naruszenie art. 23 w zw. z art. 13 dyrektywy CAFE. W związku z powyższym, mając na uwadze bardzo wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w strefach województwa małopolskiego należy uznać, że wprowadzenie do Programu zobowiązania do podjęcia uchwały antysmogowej jest nie tylko wskazane, ale stanowi obowiązek, wywodzony z przepisów POŚ oraz dyrektywy CAFE. Ad 2. – poszerzenie działań w zakresie termomodernizacji budynków Analiza celów ilościowych przewidzianych w punkcie 3.1.1.6. Programu wskazuje, że zostały one ustalone na stosunkowo niskim poziomie. W wielu gminach w województwie w latach 2013-2015 przeprowadzono większą liczbę termomodernizacji, niż wynika to z założeń Programu. Szczególnie wątpliwy jest brak pełnej korelacji działań termomodernizacyjnych z działaniami w zakresie wymiany niskosprawnych instalacji grzewczych, podejmowanych w ramach realizacji PONE. Nie ulega wątpliwości, że w każdym przypadku, gdy przeprowadzana jest wymiana niskosprawnego kotła, należy przeanalizować stan termoizolacji budynku i w razie konieczności przeprowadzić termomodernizację. Tylko korelacja tych dwóch działań może prowadzić do osiągnięcia zamierzonego efektu ekologicznego, jednocześnie usuwając główną przeszkodę związaną z likwidacją urządzenia na paliwa stałe, jaką jest wzrost kosztów ogrzewania. Ad. 3 – przeciwdziałanie nielegalnemu spalaniu odpadów Zjawisko nielegalnego spalania odpadów w domowych instalacjach grzewczych oraz spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi jest nadal powszechne na całym obszarze województwa małopolskiego. Przeciwdziałanie mu realizowane jest na dwóch poziomach – poprzez kampanie informacyjne i edukacyjne oraz poprzez kontrole przeprowadzane w gminach na podstawie art. 379 POŚ. Niestety w wielu gminach kontrole takie nie są w ogóle prowadzone, co wynika z braku znajomości przepisów, lekceważenia problemu, obawy przed negatywną reakcją mieszkańców oraz stosunkowo ogólnych i niejasnych sformułowań Programu w tym zakresie. W Programie w odniesieniu do strefy małopolskiej określono jedynie maksymalną liczbę kontroli (miasto do 10 000 mieszkańców – do 1 000 kontroli rocznie, gmina do 8 000 mieszkańców – do 500 kontroli rocznie). Zobowiązanie do przeprowadzenia określonej liczby kontroli w każdej z gmin strefy małopolskiej będzie czynnikiem mobilizującym do podjęcia tych działań i umożliwi sprawowanie efektywnego nadzoru nad działalnością gmin w tym zakresie prze WIOŚ. Ponadto, zjawiskiem powszechnym, a jednocześnie bardzo szkodliwym dla środowiska i wpływającym negatywnie na jakość powietrza w Małopolsce, jest nielegalne spalanie odpadu niebezpiecznego, jakim jest przepracowany olej smarowy. Niejednokrotnie wynika to z braku wiedzy o bezprawności, na co wpływa m. in. postawa dystrybutorów kotłów grzewczych, którzy

		reklamują je jako przystosowane do spalania przepracowanego oleju. Szacuje się, że do 25% przepracowanego oleju jest w Polsce spalana bezprawnie, najczęściej w warsztatach samochodowych. Wobec powyższego przy aktualizacji Programu należy zwrócić szczególną uwagę na ten proceder, zalecając prowadzenie kampanii informacyjnych i edukacyjnych w gminach, oraz prowadzenie regularnych kontroli w zakładach mechanicznych i warsztatach. Ad 4. – poszerzenie działań w zakresie ograniczania emisji przemysłowej W obecnie obowiązującym Programie działania w zakresie ograniczania emisji przemysłowej zakreślone są bardzo wąsko. Wynika to niewątpliwie z faktu, że głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie są wg. wielu badań emisje z sektora komunalno-bytowego. Przy opracowaniu aktualizacji Programu niezbędne wydaje się dokonanie ponownej oceny wpływu poszczególnych źródeł emisji na stan powietrza w województwie, ponieważ dane zamieszczone w Programie mogą być już nieaktualne, zaś udział poszczególnych źródeł mógł ulec znaczącej zmianie. Mając powyższe na uwadze nie można pominąć, że źródła punktowe oddziałują na znacznie większym obszarze, mają wpływ na sytuację w innych województwach, działają w sposób ciągły. Ze względu na skalę zanieczyszczenia powietrza w województwie należy uznać, że działania przewidziane w Programie powinny mieć charakter wielokierunkowy i powinny wszelkimi środkami zmierzać do najszybszego jak to możliwe doprowadzenia do stanu przestrzegania standardów jakości powietrza. Również w świetle przytoczonych wyżej argumentów opartych na prawie UE, intensyfikacja działań nakierowanych na ograniczenie emisji przemysłowych jest obowiązkiem Zarządu Województwa Małopolskiego. Proponowane w niniejszym piśmie rozwiązania znajdują pełne oparcie w obowiązujących przepisach prawa i niewątpliwie doprowadzą do poprawy jakości powietrza, a jednocześnie wpłyną na zwiększenie innowacyjności i rozwój technologiczny w sektorze dużych przedsiębiorstw. Wpisują się one w trend zaostrzania wymogów stawianych największym instalacjom przemysłowym. Należy podkreślić, że przepisy rangi ustawowej, tj. przede wszystkim art. 84 i art. 91 POŚ w bardzo ogólny sposób określają zawartość programów ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym programów ochrony powietrza. Zgodnie z § 7 pkt 3 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (dalej: rozporządzenie POP), w programie określa się i ocenia między innymi konieczność zastosowania najlepszej dostępnej techniki. Art. 204 POŚ wskazuje, że instalacje wymagające pozwolenia zintegrowanego spełniają wymagania ochrony środowiska wynikające z najlepszych dostępnych technik, a w szczególności nie mogą powodować przekroczenia granicznych wartości emisyjnych (które ustala się w oparciu o wiążące na terenie UE dokumenty – konkluzje BAT). Zgodnie z art. 204 ust. 4 POŚ, jeżeli konkluzje BAT nie zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE, dopuszczalną wielkość emisji z instalacji ustala się, uwzględniając potrzebę przestrzegania standardów emisyjnych i standardów jakości środowiska (do których zaliczyć należy standardy jakości powietrza). Należy przy tym podkreślić, że odmiennie niż w przypadku pozwoleń na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, w pozwoleniu zintegrowanym każdorazowo określa się dopuszczalną wielkość emisji gazów i pyłów (art. 202 ust. 2 w zw. z art. 224 ust. 3 i 4 POŚ). W związku z powyższym nieprawidłowa jest praktyka określania w pozwoleniach zintegrowanych dopuszczalnej wielkości emisji zawsze na poziomie standardów emisyjnych. Dopuszczalne wielkości emisji ustalone w pozwoleniu zintegrowanym powinny mieć charakter zindywidualizowany, uwzględniający najlepsze dostępne techniki oraz przede wszystkim – jakość powietrza na danym obszarze. Wobec powyższego w pełni zasadny jest postulat wprowadzenia do Programu zapisu, adresowanego do organów wydających

		pozwolenia zintegrowane, tj. starostów i marszałka województwa, nakazującego uwzględnianie przy ich wydawaniu uwarunkowań środowiskowych, tj. zanieczyszczenia powietrza, oraz możliwości stosowania najlepszych dostępnych technik. Idąc dalej, nie ma przeszkód prawnych, by w Programie ochrony środowiska zakreślić bardziej surowe standardy emisyjne, niż wynikające z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2014 r. w sprawie standardów emisyjnych dla niektórych rodzajów instalacji, źródeł spalania paliw oraz urządzeń spalania lub współspalania odpadów. Szczególnie istotnym zagadnieniem są również odstępstwa od granicznych wartości emisyjnych, które może zostać przyznane na podstawie art. 204 ust. 2 POŚ. Przy ocenie zasadności udzielenia takiego odstępstwa organ winien uwzględnić m. in. lokalne warunki środowiskowe. Kwestia ta będzie szczególnie istotna po wejściu w życie konkluzji BAT dla dużych obiektów energetycznego spalania, co ma nastąpić w 2017 r. Udzielanie odstępstw od wymogów konkluzji BAT jest wysoce niewskazane w województwie, w którym dochodzi do tak znacznego przekroczenia standardów jakości powietrza. Wobec powyższego wskazane jest zapewnienie, że na terenie województwa podobne odstępstwa nie będą przyznawane, w związku z negatywnymi uwarunkowaniami środowiskowymi i stanem środowiska jako całości. Wnioskowany zapis w Programie mógłby stanowić gwarancję, że tego rodzaju odstępstwa nie będą przyznawane, a tym samym duże obiekty energetycznego spalania będą zobligowane do przestrzegania surowych wymogów wynikających z konkluzji BAT. Warto podkreślić, że tego rodzaju działania w Programie zyskają niewątpliwie duże poparcie społeczne i zniwelują powszechne wśród mieszkańców województwa przekonanie, że Program traktuje sektor przemysłowy nazbyt ulgowo, w stosunku do wymagań stawianych gminom i obywatelom. Ad 5. – zmiana planu działań krótkoterminowych W obecnym kształcie Program ogranicza wdrażanie działań krótkoterminowych o charakterze nakazowym jedynie do III stopnia zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza. Uniemożliwia to realizację celu planu działań krótkoterminowych, którym jest zmniejszenie ryzyka wystąpienia przekroczeń oraz ograniczenie skutków i czasu trwania przekroczeń. Należy podkreślić, że żaden przepis prawa krajowego i prawa UE, w szczególności rozporządzenia POP, nie uzasadnia ograniczenia działań krótkoterminowych jedynie do sytuacji przekroczenia poziomu alarmowego zanieczyszczeń. Wręcz przeciwnie, treść § 10 pkt 2 rozporządzenia POP wskazuje, że wolą prawodawcy było, aby działania krótkoterminowe zostały określone zarówno ze względu na przekroczenie poziomów alarmowych, jak i poziomów dopuszczalnych lub docelowych. W obecnym kształcie plan działań krótkoterminowych nie może spełniać podstawowego celu, tj. zmniejszenia ryzyka wystąpienia przekroczeń, ponieważ rzeczywiste, władcze działania, podejmowane są na jego podstawie dopiero w sytuacji wyjątkowo wysokiego poziomu zanieczyszczenia powietrza. Niepodważalnym jest, że charakter i dotkliwość działań krótkoterminowych powinny być dostosowane do skali przekroczenia standardów jakości powietrza. Jednocześnie jednak pewne działania powinny być podejmowane już w sytuacji przekroczenia, a nawet ryzyka przekroczenia poziomu dopuszczalnego – tylko w taki sposób można skutecznie zapobiegać pogłębieniu zanieczyszczenia powietrza. Należy podkreślić, że samo informowanie i ostrzeganie społeczeństwa, przewidziane w planie działań krótkoterminowych w sytuacji ogłoszenia I i II stopnia zagrożenia, nie może prowadzić do zmniejszenia ryzyka wystąpienia przekroczeń oraz ograniczenia jego skutków i czasu trwania, a tym samym nie realizuje podstawowego celu, dla spełnienia którego uchwala się plan działań krótkoterminowych. Nie ulega wątpliwości, że każdorazowe wdrożenie działań krótkoterminowych niesie za sobą konsekwencje finansowe i społeczne, jednakże działania te można różnicować, w zależności od skali zanieczyszczenia powietrza. Niedopuszczalne jest założenie, że w przypadku występowania wysokich, szkodliwych dla zdrowia stężeń średniodobowych PM10 od 50 $\mu g/m^3$ do 300 $\mu g/m^3$ nie zachodzi potrzeba podejmowania jakichkolwiek działań krótkoterminowych. Doświadczenia z lat

		2013-2015 wskazują, że ograniczenie do działań o charakterze informacyjnym nie przynosi oczekiwanego efektu po wystąpieniu stanu zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza. Warto również podkreślić, że w miesiącach zimowych stężenia pyłu w godzinach porannych i wieczornych są znacznie wyższe niż średnia dobowa i mogą stanowić realne zagrożenie dla zdrowia, a nawet życia najbardziej wrażliwych grup społecznych. Przykładowo, w dniu 23 stycznia 2016 r. w Zakopanem średnie dobowe stężenie pyłu PM10 wyniosło 155 µg/m^3, jednakże o godzinie 22:00 stacja pomiarowa odnotowała wzrost stężenia PM10 do 412 µg/m^3. Jedynie odpowiednio wczesne wdrożenie działań krótkoterminowych o charakterze nakazowym może ograniczyć ryzyko występowania podobnych sytuacji w przyszłości. Ustawodawca w Załączniku Nr 2 do rozporządzenia POP przedstawił propozycje działań krótkoterminowych, jednakże katalog ten nie ma charakteru zamkniętego. Wskazane jest rozważenie, czy w przypadku ryzyka przekroczenia II i III stopnia zagrożenia nie należy zastosować dalej idących środków, skierowanych bezpośrednio do obywateli, np. czasowego całkowitego zakazu spalania paliw stałych (wprowadzając ograniczenie długości jego trwania i wskazując alternatywne metody dogrzewania lokali, np. urządzeniami elektrycznymi). Część działań krótkoterminowych nie wiąże się ze znacznymi kosztami finansowymi i społecznymi, dlatego powinny być wdrażane już na etapie I stopnia zagrożenia, w szczególności są to: nakaz zraszania pryzm materiałów sypkich, czyszczenie ulic na mokro, zakaz spalania drewna w kominkach w celach rekreacyjnych. Wnoszę o uwzględnienie powyższych uwag przy opracowywaniu aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego”.
3.	**Fundacja ClientEarth Prawnicy dla ziemi**	W związku z konsultacjami społecznymi prowadzonymi z okazji aktualizacji Programu Ochrony Powietrza dla Województwa Małopolskiego (dalej: „POP”), Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi niniejszym przedstawia najważniejsze, jej zdaniem, zagadnienia odnoszące się do problematyki opracowywania programów ochrony powietrza, z uwzględnieniem aktualnego brzmienia POP. 1. Problem osiągnięcia prawnie dopuszczalnych stężeń substancji w powietrzu w możliwie najkrótszym czasie Podstawowa, obligatoryjna treść każdego programu ochrony powietrza określona została w art. 91 ust. 9a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm., dalej: „POŚ”) oraz w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych (Dz. U. poz. 1028, dalej: „Rozporządzenie”). Stosownie art. 91 ust. 9a POŚ, projekt uchwały w sprawie programu ochrony powietrza powinien uwzględniać: 1. przeprowadzone przez zarząd województwa analizy udziału w przekroczeniach poziomów substancji w powietrzu poszczególnych grup źródeł emisji tych substancji, oraz 2. określać odpowiednie działania naprawcze w przypadku przekroczenia obowiązujących poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych substancji. Program ochrony powietrza, który nie uwzględnia elementów wskazanych w pkt 1 i 2 powyżej jest programem prawnie wadliwym w stopniu istotnym. Jest oczywiste, że użycie słowa „odpowiednie” w odniesieniu do działań naprawczych zawartych w programie ochrony powietrza pozostawia organowi (tj. zarządowi i sejmikowi województwa) pewną swobodę w określaniu rodzaju działań, które mają zostać osiągnięte. Należy jednak bezwzględnie mieć na uwadze to, że mamy tu do czynienia ze swobodą, a nie dowolnością. Ramy działań właściwego organu są w tym przypadku ograniczone innymi przepisami wskazującymi na cel programu ochrony powietrza i sposób jego osiągnięcia. Stosownie do art. 91 ust. 1 in fine POŚ, program ochrony powietrza tworzony dla stref, w których przekroczony został poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, ma na celu osiągnięcie

		poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji. Stosownie zaś do art. 91 ust. 5 in fine POŚ, program ochrony powietrza tworzony dla stref, w których przekroczony został poziom docelowy substancji w powietrzu, ma na celu osiągnięcie poziomów docelowych substancji w powietrzu. POŚ w tym zakresie nie koreluje w pełni z Dyrektywą CAFE i tym samym stanowi o jej wadliwej transpozycji do prawa polskiego. Dyrektywa CAFE w art. 23 ust. 1 akapit 2 stanowi, że w przypadku przekroczenia wartości dopuszczalnych, których termin wejścia w życie wygasł, plany ochrony jakości powietrza określają odpowiednie działania, tak aby okres, w którym nie są one dotrzymane, był jak najkrótszy. Jasno zatem widać, że o ile POŚ – tak jak Dyrektywa CAFE – wymaga odpowiednich działań, o tyle nie wymaga ono – w przeciwieństwie do Dyrektywy CAFE – by działania te powodowały, że okres przekroczeń normatywnych poziomów substancji w powietrzu był jak najkrótszy. Zachodzącą tu niespójność należy usunąć, stosując pro-unijną wykładnię przepisów dotyczących programów ochrony powietrza, z uwzględnieniem również przepisów krajowych dotyczących zachowania jakości powietrza w Polsce, ujętych w Tytule II Dziale II POŚ. Działania podjęte na podstawie programów ochrony powietrza opracowanych w oparciu o przepisy POŚ bez uwzględnienia pełnej treści art. 23 Dyrektywy CAFE nie dają szansy na poprawę jakości powietrza w najkrótszym możliwym terminie, co powoduje niezgodność tych programów z przepisami prawa unijnego i polskiego. Konsekwencja powyższego jest to, że program ochrony powietrza, który nie zawiera środków pozwalających na osiągnięcie zgodnych z prawem wartości w najkrótszym możliwym terminie jest niezgodny z prawem unijnym, tj. stanowi niewłaściwą implementację prawa unijnego. Jako minimum, program ochrony powietrza powinien wskazywać dlaczego termin w nim określony jest najkrótszym możliwym terminem na osiągnięcie zgodnej z przepisami jakości powietrza. Sugerujemy zatem, by POP zawierał analizę (albo podsumowanie analizy) tego, dlaczego termin w nim określony jest najkrótszym możliwym terminem do osiągnięcia celów w nim określonych. 2. Adekwatność środków opisanych w programie Z najkrótszym możliwym terminem i sposobem osiągnięcia celów w tym terminie wiąże się wykazanie, że działania określone w programie ochrony powietrza są adekwatne do osiągnięcia celu takiego programu, a także prawidłowe uzasadnienie takich działań. W tym kontekście budzi uzasadnione wątpliwości praktyka, wedle której działania, których nie zdecydowano się podjąć, albo nie są w ogóle omawiane w programie ochrony powietrza, albo są omawiane w nim w sposób szczątkowy, ograniczając się właściwie do stwierdzenia, że dane działanie z jakiejś przyczyny nie będzie przydatne dla osiągnięcia celu programu. Wskazać należy, że prawidłowe ujęcie działań naprawczych – również tych branych pod uwagę, ale ostatecznie odrzuconych przy opracowywaniu programu ochrony powietrza - powinno zawierać w sobie szczegółowe omówienie tych działań, tak jakby one miały zostać włączone do programu ochrony powietrza, oraz powodów, dla których ostatecznie nie zostały do niego włączone. Innymi słowy działanie, które było rozważane, ale nie zostało uwzględnione w programie ochrony powietrza, powinno zostać w tym programie ujęte tak, jak każde inne działanie, tj. powinno zawierać opis działania oraz jego przewidywane skutki zarówno rzeczowe, jak i ekologiczne. Potwierdza to orzecznictwo sądów niemieckich, np. orzeczenie sądu administracyjnego w Wiesbaden z dnia 30 czerwca 2015 r. (4 K 1178/13.WI(V))1, w którym sąd ten stwierdził, że opracowanie programu ochrony powietrza powinno nastąpić co najmniej dwuetapowo: najpierw powinna nastąpić analiza wszystkich możliwych działań prowadzących do osiągnięcia pożądanego efektu ekologicznego, a dopiero w drugiej kolejności selekcja tych środków według ich proporcjonalności i innych okoliczności. Wobec powyższego Fundacja sugeruje, by aktualizacja POP zawierała pełny opis i analizę wszystkich środków branych pod uwagę przy opracowaniu POP, niezależnie od tego, czy ostatecznie będą one na jego podstawie realizowane, jak również uzasadnienie przyczyn, dla których określone działania nie zostały w POP (lub jego aktualizacji) ujęte. Nawiązując do opisu działań naprawczych ostatecznie nieuwzględnionych w programie ochrony powietrza, trzeba odnieść się

		również do opisu działań w nim ujętych i przeznaczonych do realizacji. Zdaniem Fundacji, sposób ujmowania takich działań w obecnie obowiązujących programach ochrony powietrza jest zbyt mało szczegółowy i przez to niezwykle trudno jest monitorować realizację działań, co z kolei skutkuje brakiem pełnej realizacji działań, niezadowalającą poprawą jakości powietrza oraz koniecznością „wiecznej" aktualizacji programów ochrony powietrza. Należy w tym miejscu podkreślić, ze program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego na tle innych programów ochrony powietrza przedstawia się dobrze, ponieważ określa z dosyć dużym stopniem szczegółowości zakres rzeczowy oraz skutek ekologiczny konkretnych działań. Mimo tego Fundacja jest zdania, że istotna poprawa skuteczności POP mogłaby nastąpić, gdyby: 1. precyzyjnie – a nie przez samo wyliczenie organów jednostek samorządu terytorialnego - zostało określone, kto jest odpowiedzialny i w jakim zakresie za wykonanie określonego działania naprawczego ujętego w programie ochrony powietrza; 2. przedziały czasowe użyte dla określenia skutku ekologicznego i rzeczowego określonego działania były ujęte stosownie do charakteru danego działania, przyjmując jeden rok jako podstawową jednostkę czasową (w chwili obecnej w POP dla województwa małopolskiego przyjęte zostały dwa przedziały czasowe, tj. 2013 r. – 2015 r. i do 2023 r.). Takie ujęcie wykonania działania naprawczego i osiągniętego skutku pozwoliłoby na bieżące monitorowanie postępów w realizacji konkretnego działania naprawczego i wprowadzanie odpowiednich korekt w działaniu organów i jednostek za to odpowiedzialnych. 3. Problem środków prowadzących do obniżenia stężenia benzo(a)pirenu Wreszcie, Fundacja uważa za konieczne wskazać, że jej zdaniem niewłaściwą praktyką jest wskazywanie w programie ochrony powietrza, że nie zostaną przyjęte środki ograniczające stężenie benzo(a)pirenu ze względu na nadmierne koszty ekonomiczne lub społeczne takich środków, bez jednoczesnego wskazania, jakiego rodzaju środki były brane pod uwagę podczas opracowywania programu, oraz bez szczegółowej analizy kosztów takich środków. Przepis § 3 pkt 4 Rozporządzenia nie może być rozumiany w ten sposób, by dawać organowi możliwość całkowitego pominięcia środków, bez dokonania odpowiedniej ich analizy, zaprezentowanej w treści programu ochrony powietrza. Z powyższych względów Fundacja sugeruje zawarcie w aktualizacji POP pełnej analizy i pełnego uzasadnienia działań mogących obniżyć stężenie benzo(a)pirenu w powietrzu oraz szczegółowe omówienie przyczyn, dla których nie zostały zatwierdzone konkretne działania mogące przynieść poprawę jakości powietrza, w tym zakresie."
4.	**Międzynarodowa Koalicja dla Ochrony Polskiej Wsi – ICPPC**	"Konieczność wprowadzenie standardów emisyjnych dla urządzeń grzewczych na terenie całego województwa. W związku z rozpoczęciem prac nad aktualizacją Programu Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego, zwracamy się z wnioskiem o wprowadzenie standardów emisyjnych dla urządzeń grzewczych dla całego obszaru woj. małopolskiego. Nie chodzi o całkowity zakaz spalania paliw stałych, ale o wyznaczenie wymogów minimalnych dla kotłów małej mocy (przykładowo 5. klasa). Jako organizacja, która od ponad 15 lat promuje ekologiczne walory polskiej wsi, zdrową, lokalną żywność, wspiera rozwój rolnictwa i przetwórstwa ekologicznego oraz ekoturystyki wiejskiej, dostrzegamy teraz „nowe" zagrożenie, jakie stanowi zanieczyszczenie powietrza na skutek niskiej emisji dla wszystkich obszarów, jakimi się zajmujemy. To naprawdę szokujące, iż wieloletnia praca dziesiątek organizacji i tysięcy rolników rozwijających ofertę turystyczną na małopolskiej wsi oraz opracowujących i promujących produkt lokalny/regionalny może iść na marne ze względu na zanieczyszczenie powietrza. Problem sygnalizowaliśmy już w kwietniu. Byliśmy sygnatariuszem Apelu 21 organizacji, jaki został złożony na ręce Pana Marszałka Wojciecha Kozaka. Podjęcie natychmiastowych działań w kwestii poprawy jakości powietrza w całej Małopolsce poprzez wprowadzenie normy obszarowej określającej parametry emisyjne dla urządzeń grzewczych jest rzeczą absolutnie priorytetową, gdyż w przeciwnym wypadku skutki dalszych zaniechań mogą być dla małopolskiej wsi (i nie tylko) katastrofalne. Nikt nie przyjedzie wypoczywać na wieś z trującym powietrzem, ani nie zechce kupować produktów regionalnych zanieczyszczonych

		toksycznymi substancjami (dioksyny) i mam tu na myśli zarówno konsumentów krajowych, jak i zagranicznych. To kwestia wiarygodności i reputacji Małopolski. Cieszę się niezmiernie, iż Małopolska jest pierwszym województwem, które podjęło skuteczną walkę ze smogiem. Wprowadzenie uchwały antysmogowej dla naszego ukochanego Krakowa było niewątpliwie bardzo dużym i odważnym krokiem naprzód, ale Małopolska „lokalna" to również ważny obszar, o który należy dbać. Bez odpowiednich przepisów obejmujących całe województwo, małopolska wieś pozostanie zacofaną, zanieczyszczoną prowincją, a na to nie możemy sobie pozwolić".
5.	**Fundacja Otwarty Plan**	„W związku z ogłoszeniem o przystąpieniu do opracowania projektu aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego na podstawie art. 91. Ust. 9c ustawy Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 672) w tym możliwości zgłaszania uwag i wniosków przekazujemy następujące: 1. Idąc śladem działań, uchwał i decyzji administracyjnych przyjmowanych dla poprawy jakości powietrza w Gminie Miejskiej Krakowie wnosimy o możliwie, jak najszybsze rozpoczęcie prac nad projektami tzw. Uchwał antysmogowych dla pozostałych gmin województwa małopolskiego lub uchwały obejmującego obszar całego województwa określający ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Analizując przykład Krakowa, podejmowane kroki naprawcze, w tym wysokie poziomy dotacji do wymiany systemu ogrzewania na proekologiczne i programy osłonowe, nie widzimy przeciwwskazań, aby podobne zasady były wprowadzane w innych miejscowościach województwa małopolskiego. W pierwszej kolejności realizacji wprowadzanych obowiązków nowych zapisów wnosimy o szczególne uwzględnienie gmin ościennych Krakowa, miejscowości uzdrowiskowych i obszarów ze szczególnym przekroczeniem norm jakości powietrza. 2. Wprowadzenie uchwał określający ograniczenia w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw stanie się bodźcem, a nie przeszkodą dla podjęcia i kontynuacji prac samorządów gminnych. Bez tego bodźca poprawa jakości powietrza, a tym samym jakości życia Małopolan nie nastąpi. Wszelkie działania nie podparte obowiązkami wynikającymi z konieczności wdrażania przyjętego prawa będą nieskuteczne. 3. Wnosimy także, aby w zapisach aktualizowanego Programu ochrony powietrza znalazł się silny naciska na obowiązek informowania społeczeństwa przez odpowiednie służby gminne i powiatowe o aktualnym stanie jakości powietrza. Informowanie powinny się odbywać bez zbędnej zwłoki, niezależnie od dnia tygodnia, czy pory roku. Niedopuszczalnym jest, aby brak szczegółowych i jednoznacznych zasad informowania zwalniał zarządzających w gminach od wywiązywania się z konieczności bycia w stałym kontakcie z mieszkańcami celem informowania o zagrożeniach. Szczególnie wtedy kiedy tyczy się to niebezpiecznych dla zdrowia przekroczeń norm jakości powietrza. Działania ochronne dla grup ludności wrażliwych na przekroczenia, tj. najmłodszego pokolenia (dzieci, młodzież), osób starszych, a także osób z problemami oddechowymi i kobiet w ciąży, powinny być w szczególny sposób zauważone w aktualizowanym Programie, aby zapewnić im należyty i powszechny dostęp do informacji o możliwościach przeciwdziałania narażeniu na zanieczyszczenia".
6.	**Kalwaryjski Alarm Smogowy**	„W związku z rozpoczęciem przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego prac nad aktualizacją Programu Ochrony Powietrza (POP) dla naszego województwa oraz ogłoszeniem o zbieraniu wniosków, które będą przeanalizowane w ramach przygotowywanego dokumentu, jako Kalwaryjski Alarm Smogowy wnioskujemy o: 1) Przygotowanie i przeprocedowanie uchwały antysmogowej dla całego województwa małopolskiego ewentualnej wprowadzenie normy obszarowej dla całego województwa małopolskiego określającej normy emisyjne dla kotłów małej mocy. Uchwała nie musi być tak restrykcyjna jak ta krakowska. Uwzględniać powinna normy emisyjne dla kotłów min 5 klasa dla kotłów na paliwa stałe, a także zakaz sprzedaży i palenia odpadem węglowym (mułem i miałkiem). Ograniczenie się jedynie do obszaru samego Krakowa jest wysoce niewystarczająca regulacją biorąc pod uwagę że główne źródła zanieczyszczeń powietrza pyłem zawieszonym PM 10

		oraz benzoalfapirenem to przestarzałe i wysoce niesprawne kotły zamontowane w domach jednorodzinnych na obszarach wiejskich. Powiedzenie dziś ze można wyjechać na wieś pooddychać świeżym powietrzem brzmi jak niesmaczny żart. Obszary poza miejskie w okresach grzewczych są dziś dużo bardziej zanieczyszczone jak aglomeracje miejskie. 2) Zobowiązanie władz lokalnych (wójtów, burmistrzów) do cyklicznego raportowania z przeprowadzonych kontroli spalania w gospodarstwach domowych śmieci. Obowiązek kontrolny co prawda nałożyła na samorządy ustawa prawo o ochronie środowiska art 379 niemniej jednak brak obowiązku rozliczenia się z tej regulacji powoduje iż jest ona martwa 3) Konieczne jest również wprowadzenie regulacji nakładający obowiązek na gminy informowania społeczeństwa o jakości powietrza 4) Konieczność wyeliminowania spalania przez przydomowe warsztaty odpadów poprodukcyjnych. To skandal gdy kontrola np. WIOśIGW nie może zostać przeprowadzona bo rzemieślnik informuje kontrolera że jego warsztat ogrzewany jest z kotła zamontowanego w domu a do domu prywatnego kontroler nie ma wstępu”.
7.	**Organizacja LOT Made in Zakopane**	„W odpowiedzi na ogłoszenie przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego prac nad aktualizacją Programu ochrony powietrza (POP) dla województwa małopolskiego, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć zgłasza następujące uwagi i wnioski do opracowywanego dokumentu. **1. Przyjęcie projektu tzw. uchwały antysmogowej obowiązującej na terenie całego województwa małopolskiego** Analizowane raporty z wdrażania POP dla województwa małopolskiego w latach 2013-2015 wykazują na niewystarczający efekt działań zarówno w zakresie oczekiwanych efektów ekologicznych, jak i celów ilościowych określonych w Programie. Z raportów wynika, że wymieniono zaledwie 25% niskosprawnych kotłów oraz zredukowano emisję pyłów o 30% w stosunku do celu przyjętego na lata 2013-2015. Wymiany zrealizowane zostały głównie w Krakowie. Jedynie 2126 z 9980 kotłów wymienionych zostało w pozostałych gminach na terenie województwa. Główną przyczyną niskiego stopnia realizacji POP na terenie gmin województwa małopolskiego jest brak skutecznych instrumentów prawnych regulujących wymianę niskosprawnych instalacji grzewczych. Rozwiązaniem jest wprowadzenie uchwały antysmogowej, która umożliwia nałożenie obowiązku użytkowania kotłów o określonych parametrach technicznych, wprowadzanie norm jakości dla spalanych paliw oraz całkowity zakaz spalania paliw stałych choćby w miejscowościach uzdrowiskowych. Obecnie taką uchwałę przyjęto wyłącznie dla terenie gminy miasta Krakowa w dniu 15 stycznia 2016 roku. W ramach przyjętej uchwały antysmogowej postulujemy wprowadzenie standardów emisyjnych dla instalacji grzewczych, obowiązujących we wszystkich budynkach na terenie całego województwa małopolskiego. Zdefiniowanie maksymalnej, dopuszczalnej emisyjności kotłów powinno opierać się na przeprowadzonych analizach oraz być dostosowane do lokalnej specyfiki regionu. W zależności od położenia danej gminy mogą zostać podjęte bardziej radykalne działania, jak całkowity zakaz spalania paliw stałych w miejscowościach uzdrowiskowych. Bez wprowadzenia standardów emisyjnych dla instalacji grzewczych na terenie całego województwa, programy ograniczenia niskiej emisji wspierane z publicznych pieniędzy nie odniosą oczekiwanego efektu ekologicznego. Jak wskazują dane, w 2014 roku w całej Małopolsce wymieniono przy wsparciu z publicznych pieniędzy ok. 3000 kotłów. Szacuje się, że w tym samym czasie branża kotlarska sprzedała na terenie województwie 13 000 tzw. „kopciuchów”, a więc wysokoemisyjnych kotłów na paliwa stałe, które będą wykorzystywane przez wiele lat. W takiej sytuacji dalsze wspieranie z publicznych pieniędzy programu wymiany nisko wydajnych kotłów, bez wprowadzenia standardu emisyjnego obowiązującego dla całego województwa, będzie nie tylko działanie nieefektywnym, ale też de facto marnowaniem publicznych pieniędzy. **2. Przeciwdziałanie nielegalnemu spalaniu odpadów** Zjawisko spalania odpadów w domowych instalacjach grzewczych jest nadal powszechne na terenie województwa małopolskiego.

		Palenie śmieci jest zabronione przez prawo i władze powinny ten zakaz bezwzględnie egzekwować. Ważne jest by straż miejska otrzymała uprawnienia do kontroli pieców pod kątem spalania śmieci (na podstawie art. 379 POŚ) i żeby przeprowadzała częste kontrole w tym zakresie. Strażnicy miejscy mogą wchodzić na prywatne posesje i kontrolować, czy w kotłowniach nie są spalane śmieci, w tym również pobierać próbki do badania laboratoryjnego. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów, strażnicy mają prawo nałożyć mandat w wysokości do 500 zł. W programie określono jedynie maksymalną liczbę kontroli rocznie. Postulujemy o rozszerzenie zobowiązania do przeprowadzenia określonej liczby kontroli w każdej gminie małopolskiej, co będzie motorem do podjęcia efektywnego nadzoru nad działalnością gmin na terenie całego województwa. Przeciwdziałanie temu procederowi powinno być wspierane poprzez kampanie informacyjne i edukacyjne, zapobiegając tym samym lekceważeniu problemu przez mieszkańców. **3. Poszerzenie działań w zakresie efektywności energetycznej** W obecnym kształcie Programu cele dotyczące termomodernizacji budynków zostały ustalone na stosunkowo niskim poziomie, co pokazuje analiza celów jakościowych POP. W wielu gminach województwa małopolskiego przeprowadzono więcej działań termomodernizacyjnych niż przewidziano w zapisach Programu. Co więcej, termomodernizacja odbywa się niezależnie od podejmowanych działań w zakresie wymiany niskosprawnych instalacji grzewczych. Rekomendujemy by przy każdej wymianie niskosprawnego kotła przeprowadzać równolegle termomodernizację w budynkach, w których takie działanie jest konieczne. Efektem takiego przedsięwzięcia będzie skuteczne usunięcie przyczyny emisji przy równoczesnej poprawie efektywności energetycznej. **4. Obowiązek informowania o stanie jakości powietrza** W obecnym kształcie Program nie definiuje jasno zakresu obowiązków pomiędzy wojewódzkie i powiatowe centra zarządzania kryzysowego, w wyniku czego w praktyce gminy małopolskie często nie informują mieszkańców o stanie jakości powietrza. Aktualizacja POP powinna zawierać zatem informację o zakresie obowiązków ww. jednostek zarządzania kryzysowego oraz jasno określić zakres informowania mieszkańców. **5. Ujednolicenie poziomów informowania i alarmowych dla stężeń pyłu zawieszonego PM10** Prawo Unii Europejskiej nie narzuca jednolitych poziomów informowania i alarmowych dla stężenia pyłu PM10, dlatego też każdy kraj może przyjąć własne lub może ich nie przyjmować wcale. Niestety, progi obowiązujące w naszym kraju są przeciętnie dwukrotnie, a czasem nawet czterokrotnie wyższe niż w innych państwach. W Polsce poziom alarmowy wprowadza się przy 300 $\mu g/m^3$, a na przykład we Francji przy 80 $\mu g/m^3$. Jednocześnie mieszkańcy Małopolski są szczególnie narażeni na wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza, a co za tym idzie negatywne skutki oddychania zanieczyszczonym powietrzem niż pozostali Europejczycy. W celu ochrony zdrowia mieszkańców podczas podwyższonego stężenia zanieczyszczeń powietrza, apelujemy o obniżenie poziomów informowania i alarmowych oraz dostosowanie go do standardów europejskich (tj. poziom informowania nie powinien być wyższy niż 100 $\mu g/m^3$, a poziom alarmowy niż 150 $\mu g/m^3$). Przyjęcie odpowiednich poziomów będzie skutkowało w efektywnym ostrzeganiu mieszkańców przed podwyższonym albo przekroczonym poziomem zanieczyszczeń powietrza i dotrze do większej liczby osób z danego terenu. W proces informowania mogą zostać zaangażowane również lokalne media oraz portale społecznościowe. Powyższe uwagi i wnioski dowodzą, że Program w obecnym kształcie jest nieefektywny i nie doprowadzi do przestrzegania standardów jakości powietrza do roku 2023. Konieczna jest istotna modyfikacja Programu i wprowadzenie rozwiązań, które znacząco zwiększą jego skuteczność. Prosimy o uwzględnienie powyższych uwag przy pracach nad aktualizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. **6. Poszerzenie działań w zakresie ograniczania emisji przemysłowych**

		Poszerzenie działań w zakresie ograniczania emisji przemysłowych powinno podlegać obowiązującym przepisom prawa i spełniać wymogi stawiane największym instalacjom przemysłowym. Tym samym instalacje wymagające pozwolenia zintegrowanego powinny spełniać standardy emisyjne oraz standardy jakości środowiska (w tym powietrza) dostosowane indywidualnie do jakości powietrza na danym terenie oraz z wykorzystaniem najlepszych dostępnych technik. Zasadne wydaje się wprowadzenie do Programu zapisu o uwzględnieniu specyficznych uwarunkowań środowiskowych do procesu wydawania pozwoleń zintegrowanych oraz odejście od przyznawania odstępstw od granicznych wartości emisyjnych. W związku z niekorzystnymi uwarunkowaniami środowiskowymi na terenie województwa małopolskiego, wnioskujemy o gwarancję, że tego rodzaju odstępstwa nie będą przyznawane".
8.	**Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć**	„W odpowiedzi na ogłoszenie przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego prac nad aktualizacją Programu ochrony powietrza (POP) dla województwa małopolskiego, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć zgłasza następujące uwagi i wnioski do opracowywanego dokumentu. **1. Przyjęcie projektu tzw. uchwały antysmogowej obowiązującej na terenie całego województwa małopolskiego** Analizowane raporty z wdrażania POP dla województwa małopolskiego w latach 2013-2015 wykazują na niewystarczający efekt działań zarówno w zakresie oczekiwanych efektów ekologicznych, jak i celów ilościowych określonych w Programie. Z raportów wynika, że wymieniono zaledwie 25% niskosprawnych kotłów oraz zredukowano emisję pyłów o 30% w stosunku do celu przyjętego na lata 2013-2015. Wymiany zrealizowane zostały głównie w Krakowie. Jedynie 2126 z 9980 kotłów wymienionych zostało w pozostałych gminach na terenie województwa. Główną przyczyną niskiego stopnia realizacji POP na terenie gmin województwa małopolskiego jest brak skutecznych instrumentów prawnych regulujących wymianę niskosprawnych instalacji grzewczych. Rozwiązaniem jest wprowadzenie uchwały antysmogowej, która umożliwia nałożenie obowiązku użytkowania kotłów o określonych parametrach technicznych, wprowadzanie norm jakości dla spalanych paliw oraz całkowity zakaz spalania paliw stałych choćby w miejscowościach uzdrowiskowych. Obecnie taką uchwałę przyjęto wyłącznie dla terenie gminy miasta Krakowa w dniu 15 stycznia 2016 roku. W ramach przyjętej uchwały antysmogowej postulujemy wprowadzenie standardów emisyjnych dla instalacji grzewczych, obowiązujących we wszystkich budynkach na terenie całego województwa małopolskiego. Zdefiniowanie maksymalnej, dopuszczalnej emisyjności kotłów powinno opierać się na przeprowadzonych analizach oraz być dostosowane do lokalnej specyfiki regionu. W zależności od położenia danej gminy mogą zostać podjęte bardziej radykalne działania, jak całkowity zakaz spalania paliw stałych w miejscowościach uzdrowiskowych. Bez wprowadzenia standardów emisyjnych dla instalacji grzewczych na terenie całego województwa, programy ograniczenia niskiej emisji wspierane z publicznych pieniędzy nie odniosą oczekiwanego efektu ekologicznego. Jak wskazują dane, w 2014 roku w całej Małopolsce wymieniono przy wsparciu z publicznych pieniędzy ok. 3000 kotłów. Szacuje się, że w tym samym czasie branża kotlarska sprzedała na terenie województwie 13 000 tzw. „kopciuchów", a więc wysokoemisyjnych kotłów na paliwa stałe, które będą wykorzystywane przez wiele lat. W takiej sytuacji dalsze wspieranie z publicznych pieniędzy programu wymiany nisko wydajnych kotłów, bez wprowadzenia standardu emisyjnego obowiązującego dla całego województwa, będzie nie tylko działanie nieefektywnym, ale też de facto marnowaniem publicznych pieniędzy. **2. Przeciwdziałanie nielegalnemu spalaniu odpadów** Zjawisko spalania odpadów w domowych instalacjach grzewczych jest nadal powszechne na terenie województwa małopolskiego. Palenie śmieci jest zabronione przez prawo i władze powinny ten zakaz bezwzględnie egzekwować. Ważne jest by straż miejska otrzymała uprawnienia do kontroli pieców pod kątem spalania śmieci (na podstawie art. 379 POŚ) i żeby przeprowadzała częste kontrole w tym zakresie. Strażnicy miejscy mogą wchodzić na prywatne posesje i kontrolować, czy w kotłowniach nie są spalane

		śmieci, w tym również pobierać próbki do badania laboratoryjnego. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów, strażnicy mają prawo nałożyć mandat w wysokości do 500 zł. W programie określono jedynie maksymalną liczbę kontroli rocznie. Postulujemy o rozszerzenie zobowiązania do przeprowadzenia określonej liczby kontroli w każdej gminie małopolskiej, co będzie motorem do podjęcia efektywnego nadzoru nad działalnością gmin na terenie całego województwa. Przeciwdziałanie temu procederowi powinno być wspierane poprzez kampanie informacyjne i edukacyjne, zapobiegając tym samym lekceważeniu problemu przez mieszkańców. **3. Poszerzenie działań w zakresie efektywności energetycznej** W obecnym kształcie Programu cele dotyczące termomodernizacji budynków zostały ustalone na stosunkowo niskim poziomie, co pokazuje analiza celów jakościowych POP. W wielu gminach województwa małopolskiego przeprowadzono więcej działań termomodernizacyjnych niż przewidziano w zapisach Programu. Co więcej, termomodernizacja odbywa się niezależnie od podejmowanych działań w zakresie wymiany niskosprawnych instalacji grzewczych. Rekomendujemy by przy każdej wymianie niskosprawnego kotła przeprowadzać równolegle termomodernizację w budynkach, w których takie działanie jest konieczne. Efektem takiego przedsięwzięcia będzie skuteczne usunięcie przyczyny emisji przy równoczesnej poprawie efektywności energetycznej. **4. Obowiązek informowania o stanie jakości powietrza** W obecnym kształcie Program nie definiuje jasno zakresu obowiązków pomiędzy wojewódzkie i powiatowe centra zarządzania kryzysowego, w wyniku czego w praktyce gminy małopolskie często nie informują mieszkańców o stanie jakości powietrza. Aktualizacja POP powinna zawierać zatem informację o zakresie obowiązków ww. jednostek zarządzania kryzysowego oraz jasno określić zakres informowania mieszkańców. **5. Ujednolicenie poziomów informowania i alarmowych dla stężeń pyłu zawieszonego PM10** Prawo Unii Europejskiej nie narzuca jednolitych poziomów informowania i alarmowych dla stężenia pyłu PM10, dlatego też każdy kraj może przyjąć własne lub może ich nie przyjmować wcale. Niestety, progi obowiązujące w naszym kraju są przeciętnie dwukrotnie, a czasem nawet czterokrotnie wyższe niż w innych państwach. W Polsce poziom alarmowy wprowadza się przy 300 $\mu g/m^3$, a na przykład we Francji przy 80 $\mu g/m^3$. Jednocześnie mieszkańcy Małopolski są szczególnie narażeni na wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza, a co za tym idzie negatywne skutki oddychania zanieczyszczonym powietrzem niż pozostali Europejczycy. W celu ochrony zdrowia mieszkańców podczas podwyższonego stężenia zanieczyszczeń powietrza, apelujemy o obniżenie poziomów informowania i alarmowych oraz dostosowanie go do standardów europejskich (tj. poziom informowania nie powinien być wyższy niż 100 $\mu g/m^3$, a poziom alarmowy niż 150 $\mu g/m^3$). Przyjęcie odpowiednich poziomów będzie skutkowało w efektywnym ostrzeganiu mieszkańców przed podwyższonym albo przekroczonym poziomem zanieczyszczeń powietrza i dotrze do większej liczby osób z danego terenu. W proces informowania mogą zostać zaangażowane również lokalne media oraz portale społecznościowe. Powyższe uwagi i wnioski dowodzą, że Program w obecnym kształcie jest nieefektywny i nie doprowadzi do przestrzegania standardów jakości powietrza do roku 2023. Konieczna jest istotna modyfikacja Programu i wprowadzenie rozwiązań, które znacząco zwiększą jego skuteczność. Prosimy o uwzględnienie powyższych uwag przy pracach nad aktualizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. **6. Poszerzenie działań w zakresie ograniczania emisji przemysłowych** Poszerzenie działań w zakresie ograniczania emisji przemysłowych powinno podlegać obowiązującym przepisom prawa i spełniać wymogi stawiane największym instalacjom przemysłowym. Tym samym, instalacje wymagające pozwolenia zintegrowanego

		powinny spełniać standardy emisyjne oraz standardy jakości środowiska (w tym powietrza) dostosowane indywidualnie do jakości powietrza na danym terenie oraz z wykorzystaniem najlepszych dostępnych technik. Zasadne wydaje się wprowadzenie do Programu zapisu o uwzględnieniu specyficznych uwarunkowań środowiskowych do procesu wydawania pozwoleń zintegrowanych oraz odejście od przyznawania odstępstw od granicznych wartości emisyjnych. W związku z niekorzystnymi uwarunkowaniami środowiskowymi na terenie województwa małopolskiego, wnioskujemy o gwarancję, że tego rodzaju odstępstwa nie będą przyznawane".
9.	**Krakowski Alarm Smogowy**	„W związku z rozpoczęciem przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego prac nad aktualizacją Programu Ochrony Powietrza (POP) dla naszego województwa oraz ogłoszeniem o zbieraniu wniosków, które będą przeanalizowane w ramach przygotowywanego dokumentu, zgłaszamy następujące uwagi. <u>Konieczność wprowadzenia normy obszarowej określającej parametry emisyjne dla kotłów małej mocy na terenie całego województwa</u> Jak wskazują raporty z wdrażania POP za lata 2013-2015 tempo wymiany kotłów na terenie województwa małopolskiego jest wysoce niewystarczające. W latach 2013-2015 udało się wymienić zaledwie 25% kotłów oraz zredukować zaledwie 30% pyłów wobec celu średniookresowego na lata 2013-2015. Większość z wymienionych kotłów, bo aż 7854 na 9980, to wymiany zrealizowane w Krakowie. Poza Krakowem wymieniono jedynie 2126 kotłów. Pokazuje to, że obecnie POP jest realizowany w niewystarczającym zakresie, a działania podejmowana w jego ramach nie przekładają się na poprawę jakości powietrza w województwie. Dzieje się tak głównie z powodu braku regulacji w zakresie ograniczania niskiej emisji, a więc emisji z kotłów małej mocy. Jak wskazują wyliczenia w ramach POP, niska emisja stanowi główne źródło zarówno pyłów, jak i rakotwórczego benzo[a]pirenu. Jedyne miejsce gdzie skorzystano z uprawnień jakie daje artykuł 96 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska to Kraków, gdzie przyjęto zakaz stosowania paliw stałych dla źródeł małej mocy. Jak pokazują liczby, przekłada się to w sposób bezpośredni na ilość wymienianych pieców – w latach 2013-2015 piece wymienione w Krakowie stanowiły 79% wymienionych pieców w Małopolsce. Wskazuje to na wagę regulacji dla procesu wymiany pieców. Ponieważ stężenia zanieczyszczeń powietrza w innych miejscowościach Małopolski są często równie wysokie jak w Krakowie, trudno zaakceptować sytuację opisaną powyżej – brak aktywności większości gmin w zakresie wymiany kotłów. Dlatego też postulujemy aby w aktualizacji POP zawrzeć projekt uchwały antysmogowej wprowadzającej na terenie całego województwa wymogi emisyjne dla wszystkich kotłów małej mocy (z kilkuletnim okresem przejściowym) oraz termin, do którego uchwała ta ma zostać przyjęta. Nie chodzi tu o wprowadzanie zakazu palenia węglem i drewnem na terenie całego województwa, a o zdefiniowanie maksymalnej dopuszczalnej emisyjności kotłów. Standardy emisyjne powinny odpowiadać lokalnej specyfice. Inna jest sytuacja, w miarę dobrze, przewietrzanego miasta, inna miejscowości położonej w kotlinie górskiej, a jeszcze inna miejscowości o statusie uzdrowiska. Przyjęte standardy emisyjne powinny wynikać z analiz przeprowadzonych w procesie prac nad POP. Przyjęte rozwiązania będą determinować kierunki działań na wiele lat i powinny uwzględnić nie tylko normy jakości powietrza stosowane obecnie, ale również zaostrzające się wymogi, np. w zakresie stężeń pyłu zawieszonego PM2,5. Należy dążyć do tego, aby miejscowości uzdrowiskowe spełniały wymogi nie tylko prawa polskiego ale również wytyczne w zakresie jakości powietrza ustanowione przez Światową Organizację Zdrowia. Bez wprowadzenia uchwały określającej standardy emisyjne dla całego województwa działania na rzecz poprawy jakości powietrza będą nieskuteczne. Powietrze nie zna granic. Jeśli dana gmina, np. Kraków, podejmuje zdecydowane działania na rzecz eliminacji niskiej emisji, a gminy ościenne nie robią w tym względzie praktycznie nic, to efekt działań samego Krakowa będzie

		ograniczony. Podobne zależności można zaobserwować w całym województwie. Należy również dodać, że bez odpowiednich regulacji następuje trwonienie funduszy publicznych zarezerwowanych na wymianę pieców. W 2014 roku wymieniono w całej Małopolsce około 3000 kotłów i pieców, jednak w tym samym czasie zainstalowano około 13 000 pozaklasowych, wysokoemisyjnych kotłów w nowych i istniejących domach. Z jednej strony wydajemy dziesiątki milionów złotych na dotacje do wymiany kotłów, z drugiej efekt tych działań jest znoszony przez instalowanie nowych kotłów o wysokiej emisji pyłu i benzo[a]pirenu. Dzięki przyjęciu uchwały antysmogowej możliwe będzie zatrzymanie tego procesu i wytyczenie jasnego celu oraz wymogów, jakie instalacje grzewcze będą musiały spełniać za kilka lat. Bez uchwały wyznaczającej standardy dla kotłów, istnieje znaczne ryzyko, że środki jakimi dysponuje Urząd Marszałkowski w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego zostaną wydane, a te działania nie przyniosą oczekiwanego efektu czyli obniżenia stężeń zanieczyszczeń powietrza. Bez regulacji POP pozostanie jedynie zbiorem „pobożnych życzeń", a środki publiczne będą alokowane w sposób nieefektywny i nie przełożą się na poprawę jakości powietrza w Małopolsce, regionie należącym do obszarów o najbardziej zanieczyszczonym powietrzu w całej Unii Europejskiej. <u>Konieczność doprecyzowania obowiązków gmin w zakresie informowania o jakości powietrza</u> W obecnym POP podział obowiązków między wojewódzkie i powiatowe centra zarządzania kryzysowego, a gminy jest niejasny. Mowa jest o współpracy między centrami zarządzania kryzysowego, a gminami. W praktyce oznacza to jednak, że gminy nie informują mieszkańców o bieżącej jakości powietrza. Na 9 gmin posiadających stacje monitoringu powietrza, jedynie 4 wykorzystują Internet do upowszechniania informacji o jakości powietrza (przy czym informacje są ciężkie do znalezienia i schowane na podstronach), 3 prasę, a jedynie 1 gmina wykorzystuje radio, telewizję, czy tablice świetlne w przestrzeni miejskiej POP powinien nakładać na gminy jasno zdefiniowane obowiązki w zakresie informowania o jakości powietrza. Wiele do życzenia pozostawia również działalność powiatowych centrów zarządzania kryzysowego – jest to miejsce, w którym informacja o bardzo wysokim zanieczyszczeniu powietrza często ginie. Zakres obowiązków w zakresie informowania o jakości powietrza należy szczegółowo określić również dla powiatowych centrów zarządzania kryzysowego. <u>Konieczność wprowadzenia realnych progów informowania i alarmowania dla stężeń pyłu zawieszonego PM10</u> Ponieważ prawo Unii Europejskiej nie narzuca jednolitych poziomów informowania i alarmowych dla stężenia pyłu PM10, każdy kraj może przyjąć własne lub może ich nie przyjmować wcale. Większość państw europejskich, w trosce o zdrowie swoich obywateli, takie limity wprowadziło. Polska dołączyła do tej grupy państw, ale progi obowiązujące w naszym kraju są przeciętnie dwukrotnie, a czasem nawet czterokrotnie wyższe niż w innych państwach. W Polsce poziom alarmowy wprowadza się przy 300 $\mu g/m^3$, a we Francji przy 80 $\mu g/m^3$, na Węgrzech przy 100 $\mu g/m^3$, w Czechach przy 100 $\mu g/m^3$, a na Słowacji przy 150 $\mu g/m^3$. Jest to tym bardziej niepokojące, że ze względu na skalę problemu jesteśmy znacznie bardziej narażeni na negatywne skutki oddychania zanieczyszczonym powietrzem niż pozostali Europejczycy. Ponieważ Małopolanie są szczególnie narażeni na wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza apelujemy o urealnienie poziomów alarmowych i informowania w ramach systemu ostrzegania ludności przewidzianego w POP i dostosowanie ich do standardów europejskich. Poziom informowania nie powinien być wyższy niż 100 $\mu g/m^3$, a poziom alarmowy niż 150 $\mu g/m^3$. Przyjęcie odpowiedniego poziomu informowania i poziomu alarmowego jest niezmiernie ważne dla ochrony zdrowia obywateli podczas podwyższonego poziomu zanieczyszczenia powietrza. Gdy przekroczony jest poziom informowania, informacja o wysokim zanieczyszczeniu powietrza powinna dotrzeć do możliwie jak największej liczby mieszkańców danego terenu. Osoby

		starsze, dzieci i kobiety w ciąży powinny ograniczyć przebywanie na zewnątrz, gdyż krótkoterminowy wpływ oddychania nadmiernie zapylonym powietrzem jest szczególnie odczuwalny właśnie w tych grupach. Odpowiednie wytyczne powinny zostać przesłane do przedszkoli, szkół czy szpitali. W proces informowania o zanieczyszczeniu powietrza powinny zostać zaangażowane media. Dzięki tym działaniom rośnie też świadomość społeczna problemu smogu – a jest to przecież czynnik kluczowy dla wprowadzania zmian na rzecz czystego powietrza. Konieczne jest także dostosowanie nazewnictwa w indeksie jakości powietrza do skali wpływu jakie poszczególne poziomy zanieczyszczeń mają na ludzkie zdrowie. Powiązanie poziomów stężeń zanieczyszczeń z informacją o zdrowiu, pozwoli na lepsze zrozumienie problemu. Jako przykład może posłużyć indeks stosowany w Stanach Zjednoczonych. <u>Konieczność zaostrzenia warunków przy wydawaniu pozwoleń zintegrowanych</u> W punkcie programu dotyczącym ograniczenia emisji przemysłowej, konieczne jest wprowadzenie bezwzględnego obowiązku uwzględniania stanu powietrza oraz najlepszych dostępnych technik przy określaniu dopuszczalnych wielkości emisji w pozwoleniach zintegrowanych. Ze względu na skalę zanieczyszczenia powietrza w Małopolsce konieczne jest wprowadzenie zaostrzonych standardów emisyjnych dla instalacji objętych obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego, wprowadzenie całkowitego zakazu udzielania odstępstw od granicznych wielkości emisyjnych, o których mowa w art. 204 ust. 2 POŚ. <u>Konieczność uwzględnienia w Planach Działań Krótkoterminowych prognoz jakości powietrza</u> Plan Działań Krótkoterminowych zakłada podjęcie zapobiegawczych czynności, które w efekcie maja przyczynić się do poprawy jakości powietrza. Duży wpływ na zły stan powietrza maja kominki na drewno które, jak często deklarują mieszkańcy, wykorzystywane są rekreacyjnie do zapewnienia miłej atmosfery w domu. Ponieważ zazwyczaj jest to alternatywne źródło ogrzewania, konieczne jest wprowadzenie czasowego zakazu palenia w kominkach przy wystąpieniu pierwszego stanu zagrożenia oraz w sytuacji gdy prognozy wskazują na wystąpienie pierwszego stanu zagrożenia (stężenia 24-godz. pyłu PM10 osiągają wartość > 50 µg/m³). <u>Konieczność wyeliminowania procederu spalania przepracowanego oleju samochodowego oraz pozostałości roślinnych</u> Ze względu na powszechne zjawisko jakim jest spalanie przepracowanego oleju smarowego w zakładach samochodowych, konieczne jest doprecyzowanie Programu ochrony powietrza pod kątem wprowadzenia celów ilościowych w zakresie liczby kontroli palenisk dla poszczególnych gmin, z uwzględnieniem zwalczania niedostrzegalnego dotychczas problemu, jakim jest spalanie oleju w zakładach samochodowych. Artykuł 183 Kodeksu karnego, mówi, że: „Kto wbrew przepisom składuje, usuwa, przetwarza, dokonuje odzysku, unieszkodliwia albo transportuje odpady lub substancje w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób lub spowodować zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.” Spalanie przepracowanego oleju samochodowego, odpadów oraz pozostałości roślinnych w obrębie skupisk ludzkich wyczerpuje znamiona opisanego przestępstwa i w takich kategoriach powinno być rozpatrywane”.
10.	**Tatrzańska Izba Gospodarcza**	„W odpowiedzi na ogłoszenie przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego prac nad aktualizacją Programu Ochrony Powietrza (POP) dla Województwa Małopolskiego przedstawiamy następujące uwagi i wnioski do opracowania dokumentu. **1. Przyjęcie projektu tzw. Uchwały antysmogowej obowiązującej na terenie całego Województwa Małopolskiego** Na podstawie analizy raportów z wdrażania POP dla Województwa Małopolskiego w latach 2013-2015 widać na niewystarczający efekt działań zarówno w zakresie oczekiwanych efektów ekologicznych, jak i celów ilościowych określonych w Programie. Z raportów wynika, że wymieniono zaledwie 25% niskosprawnych kotłów oraz zredukowano emisję pyłów o 30% w stosunku do

		celu przyjętego na lata 2013-2015. Wymiany kotłów zrealizowane zostały głównie w Krakowie. Jedynie 2126 z 9980 kotłów wymienionych zostało w pozostałych gminach na terenie województwa. Główną przyczyną niskiego stopnia realizacji POP na terenie gmin Województwa Małopolskiego jest brak skutecznych instrumentów prawnych regulujących wymianę niskosprawnych instalacji grzewczych. Rozwiązaniem jest wprowadzenie uchwały antysmogowej, która umożliwia nałożenie obowiązku użytkowania kotłów o określonych parametrach technicznych, wprowadzenie norm jakości dla spalanych paliw oraz całkowity zakaz spalania paliw stałych choćby w miejscowościach uzdrowiskowych. Obecnie taką uchwałę przyjęto wyłącznie na terenie gminy miasta Krakowa w dniu 15 stycznia 2016 roku. W ramach przyjętej uchwały antysmogowej postulujemy o wprowadzenie standardów emisyjnych dla instalacji grzewczych, obowiązku we wszystkich budynkach na terenie całego Województwa Małopolskiego. Zdefiniowanie maksymalnej, dopuszczalnej emisyjności kotłów powinno opierać się na przeprowadzonych analizach oraz być dostosowane do lokalnej specyfiki regionu. W zależności od położenia danej gminy mogą zostać podjęte bardziej radykalne działania, jak całkowity zakaz spalania paliw stałych w miejscowościach uzdrowiskowych. Bez wprowadzania standardów emisyjnych dla instalacji grzewczych na terenie całego województwa, programy ograniczenia niskiej emisji wspieranie z publicznych pieniędzy nie odniosą oczekiwanego efektu ekologicznego. Jak wskazują dane, w 2014 roku w całej Małopolsce wymieniono przy wsparciu z publicznych pieniędzy ok. 3000 kotłów. Szacuje się, że w tym samym czasie branża kotlarska sprzedała na terenie województwa 13 000 tzw. „kopciuszków", a więc wysokoemisyjnych kotłów na paliwa stałe, które będą wykorzystywane przez wiele lat. W takiej sytuacji dalsze wspieranie z publicznych pieniędzy programu wymiany nisko wydajnych kotłów, bez wprowadzenia standardu emisyjnego obowiązującego dla całego województwa, będzie nie tylko działaniem nieefektywnym, ale też *de facto* marnowaniem publicznych pieniędzy. **2. Przeciwdziałanie nielegalnemu spalaniu odpadów** Zjawisko spalania odpadów w domowych instalacjach grzewczych jest nadal powszechne na terenie województwa. Palenie śmieci jest zabronione przez prawo i władze powinny ten zakaz bezwzględnie egzekwować. Ważne jest by straż miejska otrzymała uprawnienia do kontroli pieców pod kątem spalania śmieci (na podstawie at.379 POŚ) i żeby przeprowadzała częste kontrole w tym zakresie. Strażnicy miejscy mogą wchodzić na prywatne posesje i kontrolować, czy w kotłach nie są spalane śmieci, w tym również pobierać próbki do badania laboratoryjnego. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów, strażnicy maja prawo nałożyć mandat w wysokości do 500 zł. W programie określono jedynie maksymalną liczbę kontroli rocznie. Postulujemy o rozszerzenie zobowiązania do przeprowadzenia określonej liczby kontroli w każdej gminie małopolskiej, co będzie motorem do podjęcia efektywnego nadzoru nad działalnością gmin na terenie całego województwa. Przeciwdziałanie temu procederowi powinno być wspierane poprzez kampanie informacyjne i edukacyjne, zapobiegając tym samym lekceważeniu problemu przez mieszkańców. **3. Poszerzenie działań w zakresie efektywności energetycznej** W obecnym kształcie Programu cele dotyczące termomodernizacji budynków zostały ustalone na stosunkowo niskim poziomie, co pokazuje analiza celów jakościowych POP. W wielu gminach województwa małopolskiego przeprowadzono więcej działań termomodernizacyjnych niż przewidziano w zapisach Programu. Co więcej, termomodernizacja odbywa się niezależnie od podejmowanych działań w zakresie wymiany niskosprawnych instalacji grzewczych. Rekomendujemy by przy każdej wymianie niskosprawnego kotła przeprowadzać równolegle termomodernizację w budynkach, w których takie działanie jest koniczne. Efektem takiego przedsięwzięcia będzie skuteczne usunięcie przyczyny emisji przy równoczesnej poprawie efektywności energetycznej.

		4. Obowiązek informowania o stanie jakości powietrza W obecnym kształcie Program nie definiuje jasno zakresu obowiązków pomiędzy wojewódzkie i powiatowe centra zarządzania kryzysowego, w wyniku czego w praktyce gminy małopolskie często nie informują mieszkańców o stanie jakości powietrza. Aktualizacja POP powinna zawierać zatem informację o zakresie obowiązków ww. jednostek zarządzania kryzysowego oraz jasno określić zakres informowania mieszkańców. **5. Ujednolicenie poziomów informowania i alarmowych dla stężeń pyłu zawieszonego PM10** Prawo Unii Europejskiej nie narzuca jednolitych poziomów informowania i alarmowych dla stężeń pyłu PM10, dlatego też każdy kraj może przyjąć własne lub może ich nie przyjmować wcale. Niestety, , progi obowiązujące w naszym kraju są przeciętnie dwukrotnie, a czasem nawet czterokrotnie wyższe niż w innych państwach. W Polsce poziom alarmowy wprowadza się przy 300 µg/m^3, a na przykład we Francji przy 80 µg/m^3. Jednocześnie mieszkańcy Małopolski są szczególnie narażeni na wysokie stężenia zanieczyszczeń powietrza, z co za tym idzie negatywne skutki oddychania zanieczyszczonym powietrzem niż pozostali Europejczycy. W celu ochrony zdrowia mieszkańców podczas podwyższonego stężenia zanieczyszczeń powietrza, apelujemy o obniżenie poziomów informowania i alarmowych oraz dostosowanie go do standardów europejskich (tj. poziom informowania nie powinien być wyższy niż 100 µg/m^3, a poziom alarmowy niż 150 µg/m^3). Przyjęcie odpowiednich poziomów będzie skutkowało w efektywnym ostrzeganiu mieszkańców przed podwyższonym albo przekroczonym poziomem zanieczyszczeń powietrza i dotrze do większej liczby osób z danego terenu. W procesie informowania mogą zostać zaangażowane również lokalne media oraz portale społecznościowe. Powyższe uwagi i wnioski dowodzą, że Program w obecnym kształcie jest nieefektywny i nie doprowadzi do przestrzegania standardów jakości powietrza do roku 2023. Konieczna jest istotna modyfikacja Programu i wprowadzenie rozwiązań, które znacząco zwiększą jego skuteczność. Prosimy o uwzględnienie powyższych uwag przy pracach nad aktualizacją Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. **6. Poszerzenie działań w zakresie ograniczania emisji przemysłowych** Poszerzenie działań w zakresie ograniczania emisji przemysłowych powinno podlegać obowiązującym przepisom prawa i spełniać wymogi stawiane największym instalacjom przemysłowym. Tym samym instalacje wymagające pozwolenia zintegrowanego powinny spełniać standardy emisyjne oraz standardy jakości środowiska (w tym powietrza) dostosowane indywidualnie do jakości powietrza na danym terenie oraz z wykorzystaniem najlepszych dostępnych technik. Zasadna wydaje się wprowadzenie do Programu zapisu o uwzględnieniu specyficznych uwarunkowań środowiskowych do procesu wydawania pozwoleń zintegrowanych oraz odejścia od przyznawania odstępstw od granicznych wartości emisyjnych. W związku z niekorzystnymi uwarunkowaniami środowiskowymi na terenie województwa małopolskiego, wnioskujemy o gwarancję, że tego rodzaju odstępstwa nie będą przyznawane”.
11.	**CPL Industries Ltd.**	„W związku z trwającymi pracami nad aktualizacja Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, pragniemy w imieniu naszego Klienta – CPL Industries Ltd., przedłożyć poniższe uwagi oraz wyrazić gotowość do współpracy merytorycznej w trakcie procesu opracowywania wspomnianej strategii. Jednocześnie przedstawiamy krótką charakterystykę działalności CPL. CPL jest brytyjska firma wytwarzającą paliwa bezdymne. Posiada najdłuższe, bo przeszło 50 letnie doświadczenie w ich produkcji w Europie. Dysponuje również największą fabryką paliw bezdymnych na rynku europejskim, w której rocznie powstaje 350 tys.

		ton bezdymnego brykietu węglowego. Firma CPL zainwestowała 15 milionów euro w budowę nowej fabryki w Irlandii, która będzie produkowała przynajmniej 200 tysięcy ton paliw bezdymnych, przeznaczony zarówno na rynek krajowy, jak i na eksport. Zakład powstaje w okolicach portu w Foynes w południowo-wschodniej Irlandii. CPL Industries dostrzegając potencjał polskiego rynku, jest zainteresowane budową fabryki paliw bezdymnych również w Polsce. Proces produkcji opierałby się na wykorzystaniu polskiego węgla kamiennego. Zdajemy sobie sprawę jak dużą wagę przywiązuje się w województwie małopolskim do kwestii problemów zdrowotnych wywołanych zanieczyszczeniem powietrza. Jako główne źródło tzw. niskiej emisji uznaje się spalanie niskiej jakości paliw w gospodarstwach domowych. Jesteśmy przekonani, że wprowadzenie paliw bezdymnych na polski rynek w efektywny sposób przyczyniłoby się do poprawy jakości powietrza, a co za tym idzie stanu zdrowia mieszkańców małopolski, a także pozwoliłoby na stworzenie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie obrotów branży węglowej. Doświadczenia rynku brytyjskiego oraz irlandzkiego pokazują , że na obszarach, gdzie w domowych instalacjach grzewczych zastąpiono tradycyjne paliwa stałe paliwami bezdymnymi, odnotowano istotny spadek poziomu zanieczyszczenia powietrza pyłami PM2,5 oraz PM10 i bezno(a)pirenem. Poprawa jakości powietrza wynika z faktu, że paliwa bezdymne CPL w trakcie spalania emitują o 80% mniej dymu w porównaniu do „tradycyjnego" węgla kamiennego. Paliwa te wytwarzają również o 40% mniej CO_2 niż węgiel kamienny. Palia bezdymne CPL, mogą być stosowane w niemal wszystkich typach kotłów na paliwa stałe, użytkowanych w Polsce. Dzięki temu surowiec ten pozwoli zdecydowanie ograniczyć emisję pochodzącą z gospodarstw domowych, w których nie zostanie wymieniona użytkowana mało efektywna instalacja grzewcza. Ponadto, paliwo to może przyczynić się również do poprawy jakości powietrza na terenach , na których nie będzie można doprowadzić sieci ciepłowniczych do gospodarstw domowych. Pragniemy również zauważyć, że wykorzystanie paliw bezdymnych jest rozwiązaniem zdecydowanie tańszym niż wymiana kotłów czy rozbudowa sieci ciepłowniczych. Jesteśmy przekonani, że w nieodległej przyszłości zostaną wypracowane w Polsce rozwiązania prawne, ustanawiające standardy jakościowe dla paliw stałych, w tym bezdymnych. Dlatego też proponujemy uwzględnienie w opracowywanym przez Państwa Programie ochrony powietrza , paliwa bezdymnego jako alternatywnego narzędzia do walki z zanieczyszczeniem powietrza. Stosowanie paliw bezdymnych przyniesie wymierne korzyści w zakresie społecznym, zdrowotnym i ekonomicznym. Dlatego chcielibyśmy jeszcze raz podkreślić gotowość CPL Industries do udzielenia wsparcia merytorycznego w procesie opracowywania Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego".
12.	**Stowarzyszenie „Stop fetorowi w Mieście i Gminie Oświęcim"**	„W nawiązaniu do aktualizacji „Programu ochrony powietrza" przez Samorząd Województwa, pragniemy w imieniu Mieszkańców Miasta i Gminy Oświęcim wnieść własne uwagi. Mieszkańcy gminy miejskiej i wiejskiej Oświęcim od wielu lat nie mogą się uporać z bardzo uporczywym fetorem co jest wynikiem podejmowanych przez Władze czynności przyjmowania na teren Oświęcimia różnorodnych zakładów, firm. Aby przeciwdziałać w przyszłości takim uciążliwościom wnosimy, aby w ramach powyższego Programu ustalić a następnie wdrożyć procedury mające na celu wymusić na urzędach wydających zezwolenia na prowadzenie niektórych działalności gospodarczych lub działów specjalnych produkcji rolnej, konsultacji z mieszkańcami. Konsultacje te, miały by być prowadzone z przedstawicielami mieszkańców okolicznych gmin w odniesieniu do takich działalności, które mogą powodować silny fetor, nadmierne rozmnażanie się insektów lub zanieczyszczenie powietrza. Zależy nam na tym aby nie ograniczać się do zgody lub braku sprzeciwu wyłącznie właścicieli działek bezpośrednio sąsiadujących z potencjalnym właścicielem / inwestorem takiej działalności".

13.	**Wydział Gospodarki Komunalnej UMK w Krakowie**	„Nawiązując do pisma znak SR-V.721.4.1.2016 z dnia 22 czerwca 2016 r. w sprawie przystąpienia do opracowania aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, Wydział Gospodarki Komunalnej UMK wnioskuje o wprowadzenie do Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, zakazu stosowania dmuchaw w celu ograniczenia pylenia ze źródeł niezorganizowanych. Zakaz powinien być wprowadzony w określonych warunkach atmosferycznych i skierowany do właścicieli, zarządców osiedli i mieszkańców Krakowa”.
14.	**Osoba prywatna**	„Należy rozważyć wzmocnienie monitoringu jakości powietrza dla strefy małopolskiej w szczególności na terenie uzdrowisk Krynica- Zdrój, Piwniczna- Zdrój- Muszyna poprzez lokalizację na tych ternach stacji monitoringowych w celu dokładniejszej oceny jakości powietrza. Ponadto należałoby stworzyć na terenie strefy małopolskiej szersze możliwości dla gmin korzystania z dostępnych programów dofinansowujących zmianę medium grzewczego na bardziej ekologiczne”.
15.	**Osoba prywatna**	„Jestem mieszkanką pięknej i malowniczej miejscowości Zakrzów w powiecie wadowickim. W tym roku zamieszkaliśmy z mężem i dwójką dzieci (3 lata i 5 miesięcy) w nowym, wyczekiwanym, własnym domu. Zainwestowaliśmy wiele pieniędzy, czasu i wysiłku w to, aby nasz dom był ekologiczny, energooszczędny i przyjazny dla środowiska m.in. posiadamy pompę ciepła, którą ogrzewamy dom i wodę. Niestety nasz wysiłek obecnie nie daje nam nic poza wygodą, ponieważ powietrze, którym oddychamy jest zatruwane przez sąsiadów (w zimie i w lecie-podgrzewanie wody), a gryzący dym unoszący się z kominów uniemożliwia nawet spacery z dziećmi, nie wspominam już o ich zdrowiu. Konieczne jest zatem przyjęcie uchwały antysmogowej określającej normy emisyjne dla kotłów małej mocy na terenie naszego województwa. Standardem minimalnym powinny być kotły V klasy. Jest to przykre, że mieszkamy w tak pięknej i malowniczej części Polski, a nie można się tym cieszyć w pełni, bo kopcący, paskudny dym zasłania te piękne widoki, a kolejne ataki kaszlu psują rodzinne spacery. Jeśli tylko da się coś z tym zrobić, to trzeba to zrobić i ratować nasze zdrowie”.
16.	**Osoba prywatna**	„W nawiązaniu do ogłoszenia Zarządu Województwa Małopolskiego o przystąpieniu do opracowania projektu aktualizacji Programu ochrony powietrza dla Województwa małopolskiego (dalej: Program), składam uwagi i wnioski do opracowywanego dokumentu. W mojej opinii niezbędna jest zmiana treści dokumentu poprzez wprowadzenie obowiązku podjęcia przez Sejmik Województwa uchwały antysmogowej na podstawie art. 96 Prawa ochrony środowiska dla całego obszaru województwa małopolskiego. Uchwała powinna przewidywać określenie standardów emisyjnych dla kotłów grzewczych, normy jakości paliw stałych dopuszczonych do stosowania oraz całkowity zakaz spalania paliw stałych w celach grzewczych na obszarach, na których możliwe jest przyłączenie jest nieruchomości do sieci ciepłowniczej oraz sieci gazowej. Program ochrony powietrza realizowany w obecnym kształcie od roku 2013 nie przynosi oczekiwanych efektów, w większości gmin województwa poziom jego realizacji jest znikomy. Gminy nie maja skutecznych instrumentów prawnych, aby wymóc na swoich mieszkańcach wymianę wysokoemisyjnych kotłów i nie są w stanie we własnym zakresie realizować postanowień Programu. Tylko uchwała antysmogowa może doprowadzić do wyeliminowania starych, wysokoemisyjnych urządzeń, a tym samym doprowadzić do szybkiej i znaczącej poprawy jakości powietrza w Krakowie. Ponadto, domagam się wprowadzenia do Programu zapisów, zobowiążą gminy do prowadzenia regularnych kontroli pod katem nielegalnego spalania odpadów”.
17.	**Mieszkańcy Gminy i Miasta Skały (154 podpisy)**	"Jako mieszkańcy Gminy i Miasta Skała jesteśmy wysoce zaniepokojeni bardzo złą jakością powietrza w naszym mieście. W trakcie dwutygodniowych pomiarów stężenia pyłu PM 10 w powietrzu w Skale, dopuszczone prawem normy zostały przekroczone przez wszystkie dni pomiarów. Pomiary jedynie potwierdzają to, co mieszkańcy czują własnym nosem - powietrze w naszym mieście jest wysoce zanieczyszczone. Zła jakość powietrza to zwiększone ryzyko zachorowania na nowotwory, nadciśnienie,

		zawał serca, udar mózgu, przewlekłą obturacyjną chorobę płuc czy astmę. Zanieczyszczenie powietrza ma również negatywny wpływ na rozwój i stan zdrowia dzieci, które oddychając silnie zanieczyszczonym powietrzem wolniej się rozwijają pod względem intelektualnym, częściej zapadają na astmę i choroby układu oddechowego. Nie chcemy dłużej oddychać powietrzem, które stanowi zagrożenie dla naszego zdrowia i życia. Nie chcemy, żeby takim powietrzem oddychały nasze dzieci. Dlatego też, zwracamy się do Pana z apelem o wprowadzenie regulacji prawnych dotyczących wymagań emisyjnych wobec kotłów na paliwa stałe. Nie apelujemy o zakaz stosowania węgla czy drewna, jedynie o uregulowanie procesu ich spalania. Chcemy, żeby ze Skały w przeciągu następnych kilku lat zniknęły najbardziej trujące piece, w których można spalać wszystko, nawet śmieci. Mamy nadzieję, że takie regulacje prawne zmobilizują władze naszej Gminy do efektywnego pozyskiwania funduszy unijnych na cele związane z modernizacją instalacji grzewczych lub jej całkowitą wymianą.”
18.	**Burmistrz Gminy i Miasta Dobczyce**	„W odpowiedzi na pismo z dnia 22.06.2016 r. (data wpływu do tut. urzędu 06.07.2016 r.), znak: SR-V.721.4.1.2016, dotyczące aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, uprzejmie informuję że po zapoznaniu się i przeanalizowaniu opracowania pn.: „Metodyka prowadzenia inwentaryzacji zanieczyszczeń dla obszaru województwa małopolskiego oraz zakres elektronicznej bazy danych.” Burmistrz Gminy i Miasta Dobczyce nie wnosi uwag, ani wniosków do powyższego”.
19.	**Wójt Gminy Bolesław**	„W nawiązaniu do Ogłoszenia o przystąpieniu do opracowania projektu aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, zgłaszam uwagi do sporządzanego projektu w/w Programu: 1. Biorąc pod uwagę treści zawarte w Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego przyjętego uchwałą nr XLII/662/13 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 30 września 2013 r., należy prawidłowo zweryfikować podmioty wskazań do realizacji zidentyfikowanych działań naprawczych, w kontekście zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego określonych w obowiązujących przepisach oraz możliwości ich finansowania. Zadania typu „wspieranie budownictwa energooszczędnego w budownictwie mieszkaniowym” oraz „rozbudowa sieci gazowych” nie mieszczą się w zadaniach własnych gminy. 2. Należy także uwzględnić wdrażanie opracowanych przez gminy Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, jako innych dokumentów o podobnym charakterze PONE”.
20.	**Burmistrz Gminy Rabka- Zdrój**	„Burmistrz Rabki-Zdroju zgłasza następujące uwagi do Dokumentów związanych z przygotowaniem aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego: 1. Sprostowanie zapisów – w dokumencie „Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego Małopolska 2023 – w zdrowej atmosferze”, wyznaczono Rabkę-Zdrój do rozbudowy i modernizacji sieci ciepłowniczych. Informujemy, że na terenie Gminy Rabka-Zdrój nie występuje sieć ciepłownicza, dlatego też zapis ten należy uznać za bezzasadny. 2. Do innych uwag należy brak wystarczającej ilości środków finansowych oraz krótki termin na realizację zadań naprawczych. 3. Ponadto, wnosimy o objęcie Gminy Rabka-Zdrój systemem monitoringu jakości powietrza, poprzez zainstalowanie na stałe stacji pomiarowej jakości powietrza”.
21.	**Burmistrz Miasta Nowy Targ**	„W nawiązaniu do otrzymanego od Pana pisma z dnia 22 czerwca 2016r. znak Sr-V.721.4.1.2016 w sprawie możliwości zgłaszania uwagi i/lub wniosków w ramach opracowywania aktualizacji do Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego (POPWM), pragnę zwrócić uwagę, że w obecnym czasie wiele gmin naszego województwa posiada już przyjęte strategiczne dokumenty tj. Plany Gospodarki Niskoemisyjnej uchwalone przez poszczególne Rady Gmin, określające w wielu przypadkach szczegółową inwentaryzację źródeł grzewczych, co powinno być uwzględnione w aktualnym Programie ochrony

		powietrza naszego województwa, aby uniknąć dużych rozbieżności ilościowych względem istniejących urządzeń grzewczych danego rodzaju, a które to są weryfikowane podczas szczegółowych kontroli prowadzonych w gminach przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Krakowie. Kolejnym zagadnieniem, które naszym zdaniem powinno znaleźć się w zapisach aktualizacji POPWM jest ujednolicenie obliczania emisji z różnych źródeł grzewczych i stworzenie tabel, które będą pomocne do obliczania efektu ekologicznego niezbędnego do osiągnięcia w przypadku wymian mediów grzewczych na nowoczesne i niskoemisyjne na paliwa płynne, gazowe czy stałe w ramach realizowanych przez samorządy gminne Programów PONE w celu dofinansowania takich inwestycji. Ponadto, zwracamy uwagę na potrzebę ujednolicenia i dopracowania treści wzoru rocznego sprawozdania dla gmin z realizacji POPWM. Jego wzór powinien stanowić załącznik do danego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego”.
22.	**Burmistrz Gminy Bobowa**	„W nawiązaniu do pisma z dnia 22.06.2016 r. znak: SR-V.721.4.1.2016 dotyczącego przystąpienia przez Zarząd Województwa Małopolskiego do Opracowania aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego - Burmistrz Bobowej zwraca się z wnioskiem o ujęcie Gminy Bobowa w w/w aktualizacji Programu ochrony powietrza. Wniosek ten argumentuje tym, iż na terenie Gminy występuje poważny problem zanieczyszczenia powietrza powodowany przez indywidualne paleniska domowe opalane przede wszystkim węglem i drewnem oraz przez duże natężenie ruchu drogowego na drogach wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych przebiegających przez teren Gminy Bobowa. Wpisanie do w/w Programu umożliwi ubieganie się o środki finansowe między innymi na wymianę kotłów węglowych na gazowe, czy też montaż kotłów gazowych zużywających mniejsze ilości gazu. Z uwagi na wagę problemu zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy Bobowa oraz całego województwa małopolskiego bardzo proszę o pozytywne rozpatrzenie wniosku”.
23.	**Wójt Gminy Podegrodzie**	„W odpowiedzi na Państwa pismo z dnia 22.06.2016 r. znak: SR-V.721.4.1.2016 (data wpływu do tut. Organu: 04.07.2016 r.), dotyczące zgłaszania uwag i wniosków do sporządzanego projektu Programu Ochrony Powietrza dla Województwa Małopolskiego (POP), Wójt Gminy Podegrodzie prosi o uwzględnienie następujących uwag i wniosków: W rozdziale 3 pn.: „Działania naprawcze” w szczególności: 1. w ppkt 3.1.1.2 POP wpisano, iż Gmina Podegrodzie powinna zlikwidować stare niskosprawne kotły na paliwa stałe w ilości 207 szt., a do roku 2023 – 930 szt. Wnosimy, aby w nowym opracowanym programie zmniejszyć liczbę kotłów do wymiany ze względu na to, iż możliwości budżetu gminy nie pozwalają na wymianę wszystkich wskazanych pieców starego typu na nowoczesne. Dodatkowo, z punktu widzenia indywidualnych właścicieli domów wymiana pieca węglowego na gazowy czy elektryczny czy nawet na lepszej generacji jest sprzeczna z jego interesem ekonomicznym, ze względu na koszt wymiany pieca i koszty paliwa. 2. w ppkt 3.1.1.4 POP wpisano, iż Gmina Podegrodzie rozbuduje sieć gazową zapewniającą podłączenie nowych użytkowników w ilości 91 szt., a do roku 2023 – 410 szt. Jest to możliwe, ponieważ na terenie Gminy Podegrodzie nie ma w ogóle sieci gazowej. 3. w ppkt 3.1.1.6 POP wpisano, iż Gmina Podegrodzie powinna wykonać termomodernizację budynków mieszkalnych w ilości 11 szt., a do roku 2023 – 50 szt. Gmina wnosi, aby w nowym opracowanym programie zmniejszyć liczbę budynków. 4. w ppkt 3.1.1.8 POP wpisano, iż gminy do 8000 mieszkańców powinny wykonać do 500 kontroli rocznie w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w kotłach i piecach. Nasza Gmina nie ma straży gminnej, a upoważnieni pracownicy gminy wykonujący kontrolę nie mają środków egzekucyjnych do nakładania kar w tym zakresie. Informuję, iż do tej pory nie było stosownych dofinansowań dla Gmin, aby można było pomóc mieszkańcom mi.in w wymianie pieców na bardziej ekologiczne. Jeśli nie będzie stosownych dofinansowań w tym zakresie z Budżetu Państwa, czy z innych źródeł zewnętrznych w wysokości powyżej 80% kosztów zadania to niestety zadania te nie będą realizowane.

		Dodatkowo informuję, iż Gmina Podegrodzie jest gminą wiejską, na terenie której brak jest stacji pomiarowej mierzącej stężenia zanieczyszczeń powietrza. Program ochrony powietrza dla województw małopolskiego nakłada na gminy obowiązek podejmowania szeregu działań związanych z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza. W ramach udzielania dofinansowań przez gminę nie każda gmina ma takie możliwości finansowe, wysokość kosztów, jakie należy ponieść w związku z realizacją założeń POP wiążą się z trudnościami z wygospodarowaniem środków finansowych. Nadmieniam, iż gminy i tak są już bardzo obciążone obowiązkami narzuconymi różnymi przepisami prawnymi, co w konsekwencji rodzi duże obciążenia finansowe".
24.	**Wójt Gminy Limanowa**	„Wójt Gminy Limanowa w związku z aktualizacją przez Urząd Marszałkowski Wojewódzkiego Programu Ochrony Powietrza, przesyła w załączeniu elektroniczne kopie Programu Ograniczania Niskiej Emisji oraz Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminu Limanowa. Uprzejmie informujemy, iż Gmina Limanowa żywo zainteresowana jest włączeniem do Wojewódzkiego Programu ochrony powietrza. Nadmieniamy, iż opracowana dla gminy diagnoza identyfikuje obszary problemowe. W związku z powyższym na najbliższej sesji w miesiącu wrześniu Rada Gminy zaopiniuje i przyjmie Program Ograniczenia Niskiej Emisji oraz Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Limanowa. Dziękując za dotychczasową współpracę, zwracamy się z prośbą o ujęcie Gminy Limanowa w aktualizowanym Wojewódzkim Programie Ochrony Powietrza dla Województwa Małopolskiego.
25.	**Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz**	„Burmistrz Miasta i Gminy Olkusz zgłasza następujące wnioski i uwagi do planowanej aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego: 1. W Mieście i Gminie Olkusz największy wpływ na zanieczyszczenie powietrza w postaci pyłu zawieszonego mają źródła powierzchniowe, które obejmują głównie indywidualne źródła spalania sektora komunalno-bytowego oraz usługowego. W związku z tym, aktualizacja powinna zawierać wszystkie ujęte dotychczas w Programie działania naprawcze w tym zakresie. 2. Drugi co do wielkości dział w emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego ma transport drogowy, głównie związany z ruchem tranzytowym, przebiegającym przez teren Miasta i Gminy Olkusz. Na terenie powiatu olkuskiego największy udział w stężeniach średniorocznych dwutlenku siarki na obszarze przekroczeń 24- godzinnego poziomu dopuszczalnego pochodzi z komunikacji spoza województwa. Także wzmożony ruch samochodowy w centrum miasta Olkusza jest przyczyną znacznej emisji. W związku z powyższym, w Programie należy ująć działania naprawcze mające na celu poprawę stanu powietrza: 1. Budowa obwodnicy północnej Olkusza, która wyprowadzi ruch tranzytowy z centrum miasta. Z wykonanej w 2016r. analizy ruchu drogowego, obejmującej część DK nr 94 w Olkuszu, wynika, że z roku na rok liczba samochodów przejeżdżających tą drogą wzrasta. Obecnie wynosi ok. 35 tys. samochodów na dobę, a w 2025 może osiągnąć poziom 50 tys. samochodów, z czego 80% to ruch tranzytowy, a ok. 10% stanowią samochody ciężarowe. 2. Budowa ścieżek rowerowych w mieście i gminie Olkusz. 3. Tworzenie niskoemisyjnego transportu zbiorowego z udziałem autobusów spełniających normę emisji spalin EURO 6 lub wyposażonych w instalacje fotowoltaiczne. 4. Tworzenie i wdrażanie systemów zarządzania ruchem w mieście. 5. Edukacja ekologiczna dotycząca m.in. zasad prawidłowej eksploatacji pojazdów oraz eco-drivingu".
26.	**Burmistrz Miasta**	„W odpowiedzi na pismo z dnia 22.06.2016 znak sprawy: SR-V.721.4.1.2016 przekazuję propozycję do uwzględnienia w projekcie

	i Gminy Niepołomice	aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. Propozycje do uwzględnienia w oparciu aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. 1. Należy uwzględnić, ze na wyniki pomiarów PM10 ze stacji pomiarowej MP Wielic WIOS Niepo 1904 tj. stacji usytuowanej w m. Niepołomice przy ul. 3 Maja ma również czynnik gęstości zaludnienia. Poniżej podaję się wykaz z ewidencji ludności, który potwierdza wpływ wskazanego czynnika na pomiary PM10 wykonane metodą pasywną. Liczba mieszkańców miasta Niepołomice wg. Wykazy z ew. ludności: - na dzień 31.12.1989 – 6650 - na dzień 31.12.2005 – 8225 - na dzień 31.12.2015 – 11178 W Programie ochrony środowiska wykonanym i oddanym przez Biuro Rozwoju Krakowa w 1991r. na zlecenie Burmistrza Miasta i Gminy Niepołomice jest zamieszczona analiza powietrza atmosferycznego. Stan zanieczyszczenia powietrza określono na podstawie pomiarów dokonanych w sieci monitoringu środowiska OBiKS i Sanepidu położonych poza obszarem opracowania (w Igołomii, w Szarowie, w Chobocie i w Krakowie), ponieważ na badanym obszarze nie zlokalizowano punktów pomiarowych. Na podstawie analizy pomiarów stwierdzono brak przekroczeń norm średniodobowych stężeń: pyłu zawieszonego, dwutlenku siarki i opadu pyłu. Wskazano jednak, że należy liczyć się z przekroczeniem norm dla stężeń chwilowych czy dobowych danych zanieczyszczeń zależnie od położenia i lokalnych warunków klimatycznych. Rozwój cywilizacyjny zwłaszcza miasta Niepołomice poprzez uruchomienie Niepołomickiej Strefy Ekonomicznej, spowodował bardzo dynamiczny rozwój zabudowy osiedlowej oraz jednorodzinnej i towarzyszącym tej zabudowy rozwojem usług i transportu. Powyższe skutkuje pogorszeniem warunków powietrza, ograniczeniem terenów przyrodniczo czynnych i wzrostem różnego typu emisji do środowiska. Przed lokalnym samorządem stoi obecnie duże wyzwanie, aby osiągnąć założoną redukcję przekroczeń poziomów dopuszczalnych stwierdzonych na podstawie pomiarów. Obowiązki, jakie zostały nałożone na burmistrza i sprecyzowane na str. 95 Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, będącego załącznikiem Nr 1 do uchwały Nr XL II/662/15 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 30 września 2013 r. są realizowane z wyjątkiem obowiązku ograniczenia niskiej emisji poprzez stworzenie systemów zachęt finansowych do wymiany pieców grzewczych. Taki system zostanie buruchomiony w 2017r. Opracowano już założenia i metody finansowania programu unijnego z RPO dla woj. Małopolskiego na lata 2014-2020. Gmina posiada inwentaryzację przestarzałych kotłów węglowych. Brak jest jednak wystarczającego rozeznania potrzeb i skali działań naprawczych, by osiągnąć docelową jakość powietrza. Należy uwzględnić, że Miasto i Gmina Niepołomice jest zwolennikiem działań kompleksowych. Nie rozwiąże się problemu substancji rakotwórczych w powietrzu wprowadzając tylko zakaz palenia paliwami stalymi. Należy także likwidować zanieczyszczenia komunikacyjne. Z tego powodu w czerwcu w Niepołomicach odbyło się spotkanie przedstawicieli urzędów na różnym stopniu organizacyjnym, zainteresowanych rozwojem transportu zrównoważonego. Projekt Regio-Mob dotyczy nabywania wiedzy w kierunku mobilności, będzie realizowany w latach 2016-2020, a jego efektem ma być doprowadzenie do wdrażania transportu niskoemisyjnego. Projekt jest przede wszystkim finansowany przez Unię Europejską w ramach projektu Interrg Europe. W razie potrzeby uściślenia informacji dotyczącej zrealizowanych obowiązków sprecyzowanych na wcześniej przytoczonej str. 95 POP wnosi się uściślenie zakresu takiej informacji. Dodaję, że nie może być realizowane działanie naprawcze polegające na modernizacji i rozbudowie sieci ciepłowniczej zapewniającej podłączenie nowych użytkowników z uwagi na brak takiej sieci (st. 56 – Program ochrony powietrza). Zajmuję stanowisko, że Miasto i Gmina Niepołomice powinna realizować zadanie dotyczące intensywnych kontroli palenisk domowych

		w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów (st.90 - Program ochrony powietrza)”.
27.	**Gmina Zator**	„Wnosimy o uwzględnienie gminy Zator w Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego. W naszej gminie spotykamy się z dużym zanieczyszczeniem powietrza szczególnie dotyczy to zanieczyszczeń pochodzących z niskiej emisji oraz transportu drogowego. Informujemy, że zamierzamy w ramach projektu PONE wspomagać sukcesywną wymianę starych kotłów węglowych, które są głównym powodem fatalnej jakości powietrza w mieście i gminie. Informujemy również, że uchwałą nr XV/141/15 Rady Miejskiej w Zatorze z dnia 24.11.2015 r został przyjęty został Plan gospodarki nisko emisyjnej dla Gminy Zator”.
28.	**Gmina Gdów**	„W związku z tym, iż gminy przystąpiły do projektu LIFE, a co za tym idzie będą musiały wykazać się rezultatami w szeroko rozumianej ochronie powietrza i ograniczeniu niskiej emisji – Zwracam uwagę, że wyłącznie obszary/gminy wskazane w Programie Ochrony powietrza dla Województwa małopolskiego tj. będące w strefach w których przekroczone zostały dopuszczalne poziomy substancji, mogą składać wnioski o dofinansowanie na ograniczenie niskiej emisji np. do WFOŚ (program PONE). Rodzi to skutki dla pozostałych gmin w których normy te nie są aż tak znacznie przekroczone, a tym samym zostały pozbawione możliwości ubiegania się o środki finansowe i nie mogą skutecznie przeciwdziałać ograniczeniu niskiej emisji. Na uwagę zasługuje również fakt, iż gminne programy ograniczenia niskiej emisji muszą być spójne z wojewódzkimi planami ochrony powietrza, wymusza to sytuację paradoksalną, gdyż gminy w swoich programach aby skutecznie wnioskować o środki UE będą wykazywać zły stan środowiska oraz nadmierny problem niskiej emisji. Nadmieniam, iż Gminne programy ograniczenia niskiej emisji, zapisy oraz planowany sposób rozwiązania problemu wskazanego w tym dokumencie będzie podlegało kontroli WIOŚ”.
29.	**Gmina Polanka Wielka**	„Prosimy o wpisanie Gminy Polanka Wielka do Programu ochrony powietrza, gmina posiada uchwalony Plan Gospodarki Niskoemisyjnej”.
30.	**Wójt Gminy Mucharz**	„W związku z przystąpieniem do opracowania aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego przez Zarząd Województwa Małopolskiego, Wójt Gminy Mucharz zwraca się z prośbą o uwzględnienie gminy Mucharz w zakresie dokonania wpisu do wykazu gmin przekraczających normy zanieczyszczenia powietrza. Zanieczyszczenie powietrza na terenie gminy powodują w głównej mierze stare, niskosprawne urządzenia grzewcze na paliwa stałe.”
31.	**Gmina Szczawnica**	„Mierząc się z wyzwaniem poprawy jakości powietrza Miasto i Gmina Szczawnica podejmuje działania, które mają ją przygotować do kompleksowego rozwiązania kwestii zmiany struktury ogrzewania, w sposób, który pozwoli wyeliminować szkodliwe substancje przedostające się do powietrza z przestarzałych palenisk domowych. W tym celu przygotowując się do wdrożenia programów naprawczych – opracowaliśmy Plan Gospodarki Niskoemisyjnej oraz podpisaliśmy umowę z Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska na prowadzenie kompleksowego monitoringu jakości powietrza w 2015r. Niestety już wstępne wyniki wskazują na znaczne przekroczenia dopuszczalnych wartości pyłu zawieszonego (PM10) oraz benzo(a)pirenu. Chcąc zmienić ten stan rzeczy jako Gmina chcieliśmy aplikować o środki w ramach programu Poprawa jakości powietrza. Część 2) KAWKA – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii ogłoszonym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie. Niestety ze względu na brak Szczawnicy w Wojewódzkim Programie Ochrony Powietrza, Miasto i Gmina Szczawnica – pomimo faktu posiadania statusu uzdrowiska i dużej determinacji w podejmowaniu działań związanych z poprawą jakości powietrza, została wykluczona z możliwości aplikowania. W związku z powyższym zwracam się z prośbą o uwzględnienie Miasta i Gminy Szczawnica przy najbliższej aktualizacji Programu Ochrony Powietrza dla województwa Małopolskiego. Stworzy to nam możliwość aplikowania o środki na likwidacje przestarzałych źródeł ciepła a tym samym poprawę jakości powietrza w Mieście i Gminie”.
32.	**Gmina Szaflary**	"W nawiązaniu do spotkania z Marszałkiem Jackiem Krupą z dnia 19.05.2016r. oraz do Uchwały Nr XXXIX/612/09 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 21 grudnia 2009r. w sprawie „Programu ochrony powietrza dla Województwa Małopolskiego""

		zmienionej uchwałą Nr VI/70/11 z dnia 28 lutego 2011 r. Gmina Szaflary pragnie zwrócić się do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego z prośbą o wpisanie do w/w programu. Z naszej strony chcemy poinformować, że Gmina Szaflary pragnie zrealizować program ograniczenia niskiej emisji-czyli wyeliminować możliwie jak największą liczbę nisko sprawnych urządzeń na paliwa stałe oraz przystąpić do termomodernizacji budynków, a także wesprzeć na wyższą skalę budownictwo energooszczędne zarówno mieszkaniowe jak i użyteczności publicznej. Dodamy, iż dużym zainteresowaniem w Naszej Gminie cieszy się obecnie wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii. Z przykrością możemy jednak nadmienić, że nadal znajdujemy się w obszarze przekroczeń średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu. Gmina Szaflary zlokalizowana jest bowiem pomiędzy dwoma określonymi na mapie punktami o znacznym poziomie zanieczyszczenia powietrza tj. miastem Nowy Targ oraz miastem Zakopane. Racjonalnym byłoby więc wpisanie naszej gminy do „Programu Ochrony Powietrza"". Zważywszy na korzyści jakimi jest uczestnictwo w „Programie Ochrony Powietrza"" oraz mając na celu zmniejszenie zanieczyszczeń występujących w powietrzu na terenie naszej gminy pragniemy o przychylne rozpatrzenie naszej prośby. Chcielibyśmy bowiem, by Gmina Szaflary ze względu na swoje położenie i atrakcyjność jakim już się może szczycić była nie tylko termalną wizytówką Podhala ale również wzorem do naśladowania innych samorządów".
33.	**Gmina Gródek nad Dunajcem**	"W odpowiedzi na pismo z dnia 04.07.2016 roku Znak sprawy: SR-V.721.4.1.2016, zwracam się z wnioskiem o uzupełnienie listy gmin wskazanych w punkcie 3.3.1.8. „Programu Ochrony powietrza dla województwa małopolskiego"" o Gminę Gródek nad Dunajcem. Gmina Gródek nad Dunajcem, jest Gminą turystyczną z malowniczym Jeziorem Rożnowskim, dla której ograniczenie niskiej emisji w szczególności z kotłów węglowym jest jednym z ważniejszych zadań do realizacji. Gmina Gródek nad Dunajcem podjęła działania mające na celu zmniejszenie niskiej emisji w naszej gminie: • podejmujemy działania informacyjne, między innymi poprzez informowanie o negatywnym wpływie emisji C02, pyłów i benzopirenów na nasze zdrowie, środowisko oraz naszą planetę - nie tylko eliminowanie palenia odpadami, ale wymiana kotłów na nowoczesne oraz podejmowanie działań związanych z ograniczaniem zużycia energii (termomodernizacja budynków, wymiana okien, wymiana małoefektywnych grzejników, wymiana oświetlenia, montaż kolektorów słonecznych, montaż kolektorów fotowoltaicznych), • uzyskaliśmy dofinansowanie i pod nadzorem NFOŚiGW na początku br. sporządziliśmy Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Gródek nad Dunajcem, • w latach 1990 - 1995 zgazyfikowaliśmy gminę (ponad 90 % mieszkańców gminy posiada dostęp do sieci gazu ziemnego), • sukcesywnie przeprowadzaliśmy termomodernizację budynków użyteczności publicznej, w latach 2016 - 2017 planujemy „ocieplić"" pozostałe budynki użyteczności publicznej, • wszystkie budynki użyteczności publicznej posiadają ogrzewanie i c.w.u. gazowe, • zbieramy ankiety/deklaracje informacyjne służące wstępnemu oszacowaniu uczestnictwa w projekcie planowanym do realizacji na terenie Gminy Gródek nad Dunajcem, dotyczącym wymiany kotłów w budynkach mieszkalnych, • prawie 100 % dróg gminnych posiada nawierzchnię bitumiczną lub betonową ograniczając emisję pyłów, • czynnie zaangażowaliśmy się w planowaną modernizację drogi gminnej i przebudowę odcinków dróg powiatowych (zła nawierzchnia powoduje nie tylko szybszą degradację pojazdów, ale i większe spalanie paliwa, tj. większą emisję C02). W związku z tym że ponad 90% obszaru Gminy posiada sieć gazową, jest możliwość na terenie na terenie naszej gminy w znaczny sposób ograniczyć emisję pyłów PM10 i PM2.5 oraz benzopirenów poprzez zmianę systemu ogrzewania z węglowych o niskiej sprawności na gazowe kondensacyjne (o wysokiej sprawności), węglowe z 5-tą klasą (5-tej generacji) wg normy PN EN

		303-5:2012 lub na pelet także z 5-tą klasą wg powyższej normy. Ponadto ze względu na ukształtowanie terenu (kotliny), utrudniona jest wymiana powietrza (przewietrzanie terenu). Zapewniam, że Gmina Gródek nad Dunajcem aktywnie będzie współpracować tak przy aktualizacji strategii poprawy jakości powietrza w Małopolsce jak i późniejszej jej realizacji."
34.	**Gmina Spytkowice (pow. nowotarski)**	"W związku z otrzymaniem pisma z dnia 22.06.2016 r. znak: SR-V.721.4.1.2016 dotyczącego aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, Gmina Spytkowice chciałaby zgłosić uwagi i wnioski do sporządzanego projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego . Gmina Spytkowice została uwzględniona w Programie obowiązującym od roku 2013 między innymi w rozdziałach dotyczących działań naprawczych tj. „3.1.1.2. Realizacja gminnych programów ograniczania niskiej emisji (PONE) - eliminacja niskosprawnych urządzeń na paliwa stałe"" i w szacunkowym zakresie rzeczowym działania obliczono, że do końca 2023 r. Gmina Spytkowice jako jednostka realizująca zadanie musi zlikwidować na swoim terenie 900 starych, niskosprawnych kotłów na paliwa stałe. Informujemy, że taka liczba jest nierealna z powodu nie posiadania tak wielu budynków ze starymi kotłami. Z naszych danych wynika, że na terenie Gminy Spytkowice znajduje się ok. 1 100 budynków z czego ok. 150 jest nie zamieszkanych. Część mieszkańców posiada już od dawna kotły gazowe oraz ma zamontowane kotły na paliwo stałe, które mają klasę IV lub V, co wynika z przeprowadzonej w roku 2016 ankietyzacji i rozmów z mieszkańcami. W związku z przeprowadzoną rozmową z pracownikiem Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (Delegatura Nowy Sącz) posiadamy informacje, że Gmina w razie niezrealizowania liczby podanych kotłów do likwidacji w POP dla województwa małopolskiego będzie ponosiła kary z tego tytułu. Dlatego wnioskujemy o obniżenie łącznych szacunkowych ilości niskosprawnych urządzeń na paliwa stałe z 900 sztuk przewidzianych w programie dla Gminy Spytkowice do 200 sztuk. Prośbę tą motywujemy również tym, że inne gminy sąsiadujące z nami, posiadają dużo większą powierzchnię i liczbę mieszkańców, natomiast w programie mają niewiele większe ilości kotłów do wymiany. Gminie Spytkowice przydzielono również zadanie do wykonania w rozdziale „3.1.1.4. Rozbudowa sieci gazowych zapewniająca podłączenie nowych użytkowników"". Wnioskujemy o obniżenie wartości zapisanych w tabelach z 600 sztuk do 50 sztuk. Bardzo prosimy o uwzględnienie naszych uwag i wniosków w projekcie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, tym bardziej, że nie mieliśmy uwag do projektu w roku 2013."
35.	**Wójt Gminy Grybów (wiejska)**	„W odpowiedzi na pismo znak SR-V.721.4.1.2016 z dnia 22.06.2016r. w sprawie zgłaszania uwag i wniosków do sporządzanego projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego wnoszę na podstawie opracowanego przez Gminę Grybów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej oraz przeprowadzonej ankietyzacji o urealnienie koniecznych i możliwych działań związanych z wymianą nieefektywnych kotłów na paliwa stałe do roku 2023 z ilości 1870 na 400”.
36.	**Gmina Wierzchosławice**	„Zgodnie z pismem znak: SR-V.721.4.1.2016 z dnia 22.06.2016 r. w związku z opracowywaną aktualizacją Programu Ochrony Powietrza dla Województwa Małopolskiego zwracam się z uprzejmą prośbą o wzięcie pod uwagę następujących spraw: 1. Uwzględnienie w POP dla WM kontroli jakości paliwa stałego (węgla) sprzedawanego w poszczególnych punktach przez Przedsiębiorców (czy jest ono odpowiedniej jakości) – wprowadzenie norm jakości dla paliw stosowanych w celach grzewczych, 2. Uwzględnienie zapisów, iż gminy ujęte w POP oraz uczestniczące w Programie LIFE będą mieć preferencje w stosunku do innych gmin w otrzymaniu dofinansowania na realizację nałożonych na nich w POP wskaźników do osiągnięcia do 2023 r. lub zapewnienie im wyższego dofinansowania, 3. Zobowiązaniu instytucji finansowych do udzielania rzetelnego i nieskomplikowanego wsparcia finansowego na realizację zapisów POP, biorąc pod uwagę możliwość przekazywania Gminom zaliczek na realizację zadań z zakresu ochrony powietrza

		(nie refundacja, nie pożyczki tylko wyprzedające finansowanie), 4. Wprowadzeniu zapisów o dążeniu do wyeliminowania ogrzewania warsztatów i zakładów przepracowanymi olejami, 5. Przeredagowanie lub obniżenie wskaźnika dla Gminy Wierzchosławice dot. Rozbudowy sieci gazowej zapewniającej podłączenie nowych użytkowników (zgodnie z pkt 3.1.1.4. POP), w latach 2013-2015 na poziomie 80 lokali podłączonych do sieci gazowej, a w roku 2023 do podłączenia 360 lokali, które do tej pory nie korzystały z sieci gazowej, na brzmienie: „rozbudowy sieci gazowej zapewniającej podłączenie nowych użytkowników (zgodnie z pkt 3.1.1.4. POP), do roku 2023 na poziomie 30 lokali, które do tej pory nie korzystały z sieci gazowej", lub na brzmienie:" do uruchomienia pieców gazowych do 2023 r. w 360 lokalach mieszkalnych, które do tej pory nie korzystały z sieci gazowej". Prośba wynika z tego, iż Gmina Wierzchosławice jest w 100% zgazyfikowana i trudno jest przyłączyć aż tyle budynków do sieci gazowej, gdyż prawie każdy budynek jest do niej podłączony. Pomimo posiadanego przyłącza gazowego, ze względu na koszty, mieszkańcy ogrzewają domy węglem a nie gazem".
37.	**Gmina Miasta Bochnia**	„W odpowiedzi na pismo znak: SR-V.721.4.1.2016 z dnia 22.06.2016r. w sprawie możliwości zgłaszania uwag i wniosków do sporządzanego projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, Gmina Miasta Bochnia poniżej przedstawia swoje uwagi: • sprecyzowanie ilości kontroli, które mają być przeprowadzone w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców: kontrole spalania odpadów w kotłach i piecach powinny obejmować również interwencje zgłaszane telefonicznie oraz patrole w rejonach o wysokim ryzyku spalania odpadów; • określenie elementów jakie powinien zawierać plan działań na rzecz ograniczenia energochłonności budynków wraz z instrumentem wsparcia finansowego dla termomodernizacji budynków i lokali mieszkalnych; • czy zapis w opisie działania (pkt. 3.1.1.2): „Zasady udzielania do dotacji do wymiany kotłów mogą promować stosowanie urządzeń dobrej jakości produkowanych w Małopolsce, których sprzedaż..." jest zgodny z ustawą Prawo zamówień publicznych; • działanie określone w punkcie 3.1.2.3 przewiduje m.in. zaniechanie tworzenia nowych miejsc parkingowych w strefie płatnego parkowania (w tym budowy parkingów podziemnych). Program ochrony powietrza przewiduje zaniechanie tworzenia miejsc parkingowych w miastach, zamiast tego na obrzeżach tworzenie parkingów i węzłów przesiadkowych z komunikacji indywidualnej na publiczną. Przyjęcie takiego rozwiązania dla miasta wielkości Bochnia jest zbyt kosztowne i nie uzasadnione ekonomicznie. Według nas powinno tworzyć się miejsca parkingowe w mieście, ale poza ścisłym centrum. Poza tym problemem dla gminy może być znalezienie odpowiednich terenów na stworzenie parkingów i węzłów przesiadkowych na obrzeżach miasta; • realizując zapis działania określonego w punkcie 3.2.4.11: wprowadzenie przez rady miast czasowej możliwości bezpłatnego korzystania na podstawie dowodu rejestracyjnego samochodu z komunikacji miejskiej spowodowałoby znaczne straty finansowe. Dodatkowo należy zaznaczyć, iż przed samorządem stawiane jest kolejne zadanie, które musi on sfinansować z własnych środków finansowych".
38.	**Burmistrz Wadowic**	„W związku z pracami nad aktualizacją programu ochrony powietrza (pop) dla Województwa Małopolskiego przesyłamy następującą uwagę. Niezbędne jest niezwłoczne skorzystanie przez Zarząd oraz Sejmik Województwa z kompetencji, o której mowa w art. 96 ustawy Prawo Ochrony Środowiska i określenie surowych parametrów technicznych oraz emisyjnych dla wszystkich kotłów małej mocy na paliwa stałe na obszarze Małopolski, ze skutkiem natychmiastowym, przynajmniej dla nowych budynków i nowych instalacji. Dla pozostałych instalacji i budynków należy określić realistyczny, ale niezbyt odległy horyzont czasowy, w którym konieczna będzie wymiana istniejących, a niespełniających standardów, instalacji i grzewczych.

		Uzasadnienie Analiza rynku i popytu dowodzi, że w obrocie gospodarczym nadal znajdują się wysoko emisyjne kotły na paliwa stałe, których montaż niweczy wysiłki związane z wymianą kotłów prowadzoną na terenie poszczególnych gmin przy udziale środków publicznych. W gruncie rzeczy brak wskazanych regulacji czyni bezsensownymi programy wymiany pieców realizowane przez naszą Gminę, kolejnym czynnikiem pomijanym w dotychczasowych działaniach jest ich obszarowość. Dopóki regulacje dotyczące emisji nie będą dotyczyć całego obszaru Województwa, dopóty wysiłki pojedynczych samorządów będą miały ograniczony, jeżeli nie znikomy efekt. Zanieczyszczenie powietrza jest zjawiskiem nie uznającym granic samorządów i dlatego walka z nim wymaga regulacji na najwyższy m szczeblu samorządowym”.
39.	**Wójt Gminy Iwanowice**	„Wójt Gminy Iwanowice wnioskuje o ujęcie Gminy Iwanowice w Programie Ochrony Powietrza Województwa Małopolskiego. Uzasadnienie: W związku z wnioskami mieszkańców Gminy Iwanowice związanymi z możliwościami dofinansowania wymiany kotłów grzewczych, montażu ogniw fotowoltaicznych oraz kolektorów słonecznych i wymaganiami IZ PRO oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w zakresie wpisywania się zadań inwestycyjnych w POP WM, wnioskuję o włączenie Gminy Iwanowice do aktualizowanego Programu Ochrony Powietrza Województwa Małopolskiego. Na obecnym etapie wg danych szacunkowych oraz złożonych przez mieszkańców deklaracji i możliwości finansowych samorządu – deklarujemy do 2020 roku uzyskanie następujące wskaźników na terenie Gminy Iwanowice: - wymiana pieców węglowych na węglowe V generacji – 150 sztuk (75 szt. Do roku 2018) - wymiana pieców węglowych na gazowe lub biomasowe – 700 sztuk (34szt. Do roku 2018) - ilość budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji – 7 sztuk - ilość wyremontowanych/przebudowanych kotłowni w budynkach użyteczności publicznej – 5 sztuk - liczba gospodarstw domowych które zainstalują kolektory słoneczne – 100 sztuk - liczba gospodarstw domowych które zainstalują ogniwa fotowoltaiczne – 100 sztuk”.
40.	**Wójt Gminy Krościenko nad Dunajcem**	„W odpowiedzi na Wasze pismo znak: SR-V.721.4.1.2016 z dnia 22.06.2016 r. dot. możliwości zgłaszania uwag i wniosków do sporządzanego projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, Urząd Gminy Krościenko nad Dunajcem zwraca się z prośbą o ujęcie Gminy Krościenko nad Dunajcem w przedmiotowym programie”.
41.	**Gmina Polanka**	„Prosimy o wpisanie Gminy Polanka Wielka do Programu ochrony powietrza, gmina posiada uchwalony Plan Gospodarki Niskoemisyjnej”.
42.	**Gmina Żabno**	„W związku z trwającą aktualizacją POP dla Województwo Małopolskiego proszę o informację czy nie powinniśmy wpisać terenów gminy Żabno do tego Programu. Gmina Żabno prawdopodobnie będzie starała się o pozyskanie środków z PROW działania 4.4.2 oraz 4.4.3. Jednocześnie zastanawiam się czy wpisanie terenów gminy musi być poprzedzone jakimiś badaniami bądź argumentami uzasadniającymi wpisanie do programu. Czy wpisanie nas do POP powoduje jakieś konsekwencje dla gminy poza tym że możemy starać się o środki? Z góry dziękuje za informacje”.
43.	**Burmistrz Biecza**	„W odpowiedzi na pismo znak SR-V.721.4.1.2016 z dnia 22.06.2016 r. w sprawie przystąpienia do opracowania aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego wnoszę o wprowadzenie następujących zmian dla Gminy Biecz: 1. Zmniejszenie łącznej szacunkowej ilości lokali do likwidacji źródeł spalania paliw stałych do 2023 roku z obecnej ilości 810 do

		200. 2. Zmniejszenie ilości łącznej szacunkowej liczby lokali do wymiany ogrzewania paliwami stałymi na gazowe (z likwidacją źródła na paliwa stałe) do 2023 roku z obecnej ilości 560 do 100. Wskazana w obecnym Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego łączna ilość kotłów do wymiany do 2023 roku stanowi ok. 35% ogólnej ilości nieruchomości z terenu Gminy Biecz. Wnioskowane zmniejszenie ilości kotłów do wymiany wynika z przeprowadzonej ankietyzacji w sprawie wymiany kotłów. Ponadto, Gmina Biecz ma ograniczone możliwości ubiegania się o zewnętrzne środki finansowe na wymianę kotłowni wysokoemisyjnych np. w Programie Kawka – zbyt mała ilość mieszkańców uniemożliwiła aplikowanie o środki z tego projektu. Uzyskiwanie zakładanych efektów zrealizowane zostanie we współpracy ze Związkiem Gmin Ziemi Gorlickiej. Obecnie została złożona Karta Projektu w ramach „Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. 4. Oś Priorytetowa, Regionalna polityka energetyczna". W ramach tego Projektu Gmina Biecz zgłosiła swoje uczestnictwo poprzez przesłanie 171 ankiet osób, które zadeklarowały chęć udziału w projekcie. Ponadto, Bieczu planowana jest budowa sieci ciepłowniczej na biomasę wraz z przyłączami i wymiennikami do 14 budynków zlokalizowanych w Bieczu. Planowana moc kotłowni na biomasę wynosi 2,6 MW. Do sieci ciepłowniczej podłączone zostaną obiekty użyteczności publicznej zarówno gminne, jak i powiatowe oraz budynki Jasielskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. W związku z powyższym bardzo proszę o uwzględnienie przedstawionych powyżej zmian w opracowywanym projekcie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego".
44.	**Burmistrz Gorlic**	„W związku z pismem w sprawie możliwości składania uwag i wniosków do sporządzanego w ramach aktualizacji projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego zwracam się z uprzejmą prośbą o zmianę wyznaczonej w obowiązującym „Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego" łącznej szacunkowej liczby lokali do likwidacji źródeł spalania paliw stałych na terenie miasta Gorlice do roku 2023, wynoszącej 950. Powyższa prośba wynika z tego, iż osiągnięcie wyznaczonego pułapu 119 szt. kotłów rocznie nie jest możliwe, na co wskazują nasze dotychczasowe doświadczenia. Przy bardzo dobrym dofinansowaniu w ramach Programu „KAWKA" wynoszącym około 90% kosztów realizacji modernizacji ogrzewania liczba chętnych do likwidacji źródeł ogrzewania na paliwa stałe i ich zmiany na nowe ekologiczne urządzenia grzewcze w indywidualnych budynków i lokalach mieszkalnych wynosiła średnio 30 na rok. Naszą prośbę argumentujemy również tym, że według szacunków opartych na dość szerokiej inwentaryzacji źródeł ogrzewania, na terenie miasta Gorlice użytkowanych jest ok. 830 kotłów na paliwo stałe w indywidualnej zabudowie mieszkaniowej oraz około 1000 kotłów opalanych biomasą. Ponadto, roczna ocena jakości powietrza sporządzana przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Krakowie wskazuje, że ilość dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnego stężenia pyłu na terenie Gorlic jest jedną z niższych w województwie, również roczne stężenie benzo(a)pirenu na terenie Gorlice jest jednym z najniższych na terenie województwa".
45.	**Prezydent Nowego Sącza**	„W związku z otrzymaną informacją o przystąpieniu Zarządu Województwa Małopolskiego do opracowania aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego - składam wniosek o zweryfikowanie podanych w w/w programie wielkości (dla m. Nowego Sącza) określających w działaniach naprawczych wymagane efekty ekologiczne i związane z tym przewidziane ilości likwidowanych niskosprawnych kotłów na paliwa stałe (Działania naprawcze pkt. 3.1.1.2.). Analiza wyników z przeprowadzonej w 2015 r. inwentaryzacji indywidualnych systemów grzewczych na terenie miasta Nowego Sącza oraz uzyskane – w realizowanym programie „KAWKA" – dane (tj. ilość zredukowanych kotłów węglowych, efekt ekologiczny) pozwalają twierdzić, że zakładane w aktualnie obowiązującym Programie ochrony powietrza wartości efektu

		ekologicznego są w rzeczywistości nie do osiągnięcia i wymagają weryfikacji”.
46.	**Burmistrz Mszany Dolnej**	„W związku z przystąpieniem przez Zarząd Województwa Małopolskiego do opracowania aktualizacji obowiązującego Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego Urząd Miasta Mszana Dolna zwraca się z wnioskiem o uwzględnienie Gminy Miasto Mszana Dolna w inwentaryzacji emisji niezbędnej dla w/w programu. Gmina Miasto Mszana Dolna jest w trakcie przygotowań dokumentacji dotyczącej Planu Gospodarki Niskoemisyjnej: trwa m.in. ankietyzacja mieszkańców dot. Źródeł ciepła oraz jesteśmy w trakcie wyboru najkorzystniejszej oferty firmy, która do końca tego roku miałaby za zadanie przygotować dla Gminy Miasto Mszana Dolna Plan Gospodarki Niskoemisyjnej. Chcielibyśmy już od tego roku wziąć czynny udział w stworzeniu projektów ograniczenia niskiej emisji, a tym samym uzyskać dla mieszkańców środki na wymianę uciążliwych dla środowiska systemów grzewczych”.
47.	**Burmistrz Gminy i Miasta Nowe Brzesko**	„W odpowiedzi na pismo z dnia 22 czerwca 2016r., znak: SR-V.721.4.1.2016 Burmistrz Gminy i Miasta Nowe Brzesko prosi by do Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego została wpisana gmina Nowe Brzesko. Stężenia średniodobowe pyłu PM10 mogą przekroczyć wartość 50 µg/m^3 jedynie 35 dni w roku. Jak wynika z projektu planu w województwie małopolskim w 2011 roku na wszystkich stacjach pomiarowych wartości stężeń średniodobowych były przekroczone przez większą ilość dni. Jak czytamy dalej w projekcie najwięcej dni (powyżej 1/3 w ciągu roku) ze średniodobowymi stężeniami pyłu PM10 powyżej 50 µg/m^3 odnotowano m.in. w Proszowicach. Gmina Nowe Brzesko leży na terenie Powiatu Proszowickiego. Dodatkowo przez teren gminy przebiega droga krajowa 79 oraz droga wojewódzka 775. Natężenie ruchu na tych drogach jest bardzo duże. Dodatkowo miejscowości przez które przebiega droga krajowa (Nowe Brzesko, Hebdów, Śmiłowice i Sierosławice) cechują się bardzo gęstą zabudową. Dodatkowo miasto Nowe Brzesko jest najniżej położoną miejscowością w gminie. Powyższe czynniki mają negatywny wpływ na jakość powietrza i zdrowie mieszkańców. Ponadto, głównym źródłem ciepła jak i źródłem ogrzewania wody do użytku domowego są piece na węgiel. Często piece te są bardzo stare, nie spełniają żadnych norm, a budynki nie posiadają żadnych dociepleń, co powoduje, że zużycie węgla jest bardzo duże. Na terenie miasta Nowe Brzesko mieszkańcy mają możliwość przyłączenia się do sieci gazowej i zmiany dotychczasowego źródła ogrzewania na gaz. Niemniej jednak wysokie koszty ogrzewania oraz nakłady jakie muszą ponieść na modernizację instalacji skutecznie zniechęcają mieszkańców do podjęcia działań zmierzających w tym kierunku. W ostatnim okresie, również ze względów finansowych mieszkańcy rezygnują z oleju opałowego na rzecz węgla. Czynniki te bardzo negatywnie wpływają na jakość powietrza. Mając na uwadze powyższe Gmina Nowe Brzesko pragnie dołożyć wszelkich starań, by dążyć do poprawy jakości powietrza, co wpłynie na zdrowie naszych mieszkańców. Po licznych spotkaniach jakie odbywały się z mieszkańcami zauważono, że mieszkańcy mają świadomość jak jakość powietrza może wpływać na ich zdrowie i są skłonni podjąć działania zmierzające do jego poprawy. Jak już wyżej wspomniano zasadniczym problemem w dążeniu do tego celu są środki finansowe. Mieszkańcy są skłonni wymieniać obecne źródła ciepła, które negatywnie wpływają na jakość powietrza na rozwiązania bardziej ekologiczne, takie jak nowoczesne urządzenia z podajnikami na węgiel lub biomasę, czy kotły gazowe, oraz dążyć do zmniejszenia zapotrzebowania na ilość źródła ciepła poprzez termomodernizację budynków. Jeśli mieszkańcy otrzymają wsparcie finansowe na wymianę źródeł ciepła i termomodernizację będą dążyli do szybkiego ich zastosowania. Ponadto, bardzo ważnym elementem w zachęcaniu mieszkańców do podjęcia powyższych działań jest współpraca z samorządem gminnym. Mieszkańcy wielokrotnie zwracali uwagę, że samodzielne staranie się o środki na wymianę pieców czy termomodernizację jest bardzo czasochłonne i wymaga dużego zaangażowania z ich strony, dlatego chcą by to gmina była instytucją, gdzie będą mogli założyć stosowne dokumenty do programu. Gmina Nowe Brzesko chętnie podejmie taką współpracę. Bardzo ważnym elementem jest zwiększenie ilości programów dla małych miast i wsi, z których będą mogli skorzystać mieszkańcy naszej gminy. Program ochrony powietrza to

		dokument strategiczny, który wyznaczy działania naprawcze na najbliższe 10 lat. Skuteczna realizacja wskazanych zadań wymaga współdziałania na szczeblu lokalnym, ale również regionalnym czy krajowym, by stworzyć otoczenie prawne i mechanizmy finansowe wspierające działania lokalne. Dlatego prosimy o wpisanie Gminy Nowe Brzesko do programu, by mogła skorzystać ze wsparcia".
48.	**Burmistrz Gminy i Miasta Zakopane**	„W odpowiedzi na pismo znak: SR-V.721.4.1.2016 z dnia 22.06.2016 r. w załączeniu zgłaszam uwagi Gminy Miasto Zakopane w związku z aktualizacją „ Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego" (POP): 1. W dokumencie przedstawiono szacunkową ilość lokali przewidzianych do likwidacji źródeł spalania paliw stałych: W latach 2013 r. – 2015 r. wynoszącą: 496, a w okresie do 2023 r.: łącznie 2230 r. Wykonanie zapisów Planu w analizowanym zakresie może być realne jedynie w przypadku zabudowań wielolokalowych (dużych aglomeracji miejskich) gdzie jedna kotłownia obsługuje szereg lokali. W przypadku Zakopanego, przeważająca ilość zabudowy to budynki bez wydzielonych odrębnych lokali, gdzie jedna kotłownia przypada na jeden lokal. Tak więc w przypadku Zakopanego i gmin o podobnym charakterze, celowe byłoby zmienienie parametru z ilości lokali np. na ilość palenisk (w realnym do osiągnięcia wymiarze). 2. W treści aktualizowanego Planu należałoby określić standardy emisyjne dla kotłów małej mocy na paliwa stałe, jednocześnie wyznaczając czasookres do wdrożenia tych standardów (kotły co najmniej 5 klasy z obowiązkiem montażu do 10 lat). Ponadto w celu realizacji zapisów POP należy wprowadzić w życie na poziomie krajowym odpowiednie regulacje prawne samorządowym na skuteczne ich sankcjonowanie. 3. Program określał wymaganą do osiągnięcia ilość lokali do podłączenia sieci ciepłowniczej i gazowej na poziomie: - w przypadku sieci ciepłowniczej w okresie 2013 r. do 2015 r. 156 podłączeń, a do 2023 r. 700. - w przypadku sieci gazowej w okresie 2013 r. do 2015 r. 267 podłączeń, a do 2023 r. 1200 Podobnie jak w przypadku opisanym w pkt. 1 ze względu na charakter zabudowy Zakopanego (większość zabudowań wielolokalowych oraz obiektów wielkokubaturowych jak np. hotele, zostało wcześniej podłączonych do sieci), tak więc osiągnięcie wskazanych wielkości dla pozostałej zabudowy w większości jednorodzinnej jest mało realne. Ponadto dostępne dotychczas programy pomocowe, zarówno pod względem finansowym jak i logistycznym nie dawały możliwości podłączeń na poziomie określonym w POP. 4. Realizacja zapisów POP nakłada na gminy liczne obowiązki wykonania zadań służących ograniczeniu niskiej emisji, które wiążą się z koniecznością ponoszenia kosztów przekraczających możliwości budżetowe gmin. W związku z powyższym wnosimy o wdrożenie na poziomie krajowym i wojewódzkim programów, gdzie wnioskodawcami mogliby być bezpośrednio właściciele nieruchomości. 5. W ramach działania naprawczego polegającego na rozbudowie sieci gazowych zapewniających podłączenie nowych użytkowników, jako jednostki odpowiedzialne za realizację zadania, należy uwzględnić podmioty zarządzające siecią gazową (analogiczne jak sieci ciepłowniczej). 6. W ramach działań naprawczych wnosimy o uwzględnienie rozwoju i modernizacji sieci ciepłowniczej (do prawidłowego działania kotłów niskoemisyjnych niezbędne jest ciągłe niezawodne zaopatrzenie w energię elektryczną). Ponadto, w przygotowanej aktualizacji POP proponujemy uwzględnienie działań uzupełniających m.in. w zakresie kaucjonowania plastikowych PET, co w znacznym stopniu wpłynie na ograniczenia spalania ich w paleniskach domowych".
49.	**Burmistrz Wojnicza**	„W związku z pismem z dnia 22.06.2016 r. znak: SR-V.721.4.1. 2016 dotyczącego zgłaszania uwag i wniosków do sporządzanego projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego Urząd Miejski w Wojniczu przesyła

		następujące uwagi. 1. W pkt. 3.1.1.3 „Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych zapewniająca podłączenie nowych użytkowników", Gmina Wojnicz jest zobowiązana do 2023 r. podłączyć 45 budynków do sieci ciepłowniczej. Burmistrz Wojnicza wnosi o usunięcie całego zapisu dotyczącego niniejszego punktu. Uzasadnieniem tego wniosku jest to, że na terenie Gminy Wojnicz nie istnieje sieć ciepłownicza. Jest to gmina o charakterze miejsko-wiejskim, gdzie ok. 90% to rozproszona zabudowa jednorodzinna. Gminne założenia do planów zaopatrzenia w ciepło, paliwa gazowe i energie elektryczną nie przewidują budowy sieci ciepłowniczej. Stąd taki zapis w Programie ochrony powietrza dla województwa małopolskiego nie jest wykonalny dla Gminy Wojnicz. 2. W pkt. 3.1.1.2 „Realizacja gminnych programów ograniczania niskiej emisji (PONE) – eliminacja niskosprawnych urządzeń na paliwa stałe", Gmina Wojnicz jest zobowiązana łącznie do 2023 r. zlikwidować na jej terenie 940 źródeł spalania spalania paliw stałych. Burmistrz Wojnicza wnosi o zmianę tego zapisu i zmniejszenie tej ilości d 300 źródeł spalania paliw stałych. Patrząc na sytuację społeczno-ekonomiczną mieszkańców, realna ilością określającą liczbę instalacji grzewczych , które mogą zostać zmodernizowane w przewidywanym okresie czasu tj. do 2023 r. to wymiana na poziomie 300 szt. Przebudowa pieców wiąże się również z przebudową całej instalacji grzewczej , wymiana okiem oraz termomodernizacją budynków. Zwiększanie się cen nośników ekologicznych takich jak gaz ziemny, przyczynia się do wykorzystania przez mieszkańców do ogrzewania budynków paliw stałych takich, jak węgiel czy drewno. Gmina Wojnicz przygotowuje program dopłat do wymiany starych niskosprawnych pieców i kotłów wykorzystujących paliwa stałe. Oceniając sytuacje finansową Gminy, szacujemy, że dopłata każdego roku może objąć ok. 30 budynków mieszkalnych. Stąd realna liczba likwidacji starych instalacji grzewczych na terenie Gminy Wojnicz w latach 2017-2023 to do 300 szt. Do końca 2016 r. w ramach realizacji Programu ochrony powietrza, przygotowana zostanie baza inwentaryzacji źródeł ciepła na terenie Gminy Wojnicz. 3. W pkt. 3.1.1.4 „ Rozbudowa sieci gazowych zapewniająca podłączenie nowych budynków", Gmina Wojnicz jest zobowiązana do 2023 r. podłączyć 400 budynków. Burmistrz Wojnicza wnosi o zmianę tego zapisu i zmniejszeniu ilości do 300 budynków. Na terenie Gminy Wojnicz znajduje się ok. 4000 budynków mieszkalnych. Zgodnie z informacjami uzyskanymi od Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Tarnowie , łącznie na terenie Gminy wykonanych jest 3062 szt. Przyłączy gazowych, w tym do budynków mieszkalnych 2975 szt. Gmina jest zgazyfikowana w dobrym stopniu, a ze względu na bardzo rozproszona zabudowę i górzysty charakter południowej części gminy, nie jest zasadne budowanie długich odcinków sieci dla pojedynczych zabudowań. Proponowana przez nas liczba 300 jest związana z ilością nowododanych budynków mieszkalnych, które w większości przyłączane są do sieci gazowej. Burmistrz Wojnicza prosi o uwzględnienie naszych uwag i wniosków do sporządzanego projektu Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego".
50.	**Wójt Gminy Siepraw**	„Projekt Programu Ochrony Powietrza dla Województwa Małopolskiego zawiera diagnozę stanu jakości powietrza dla danego roku lub kilku lat. W oparciu o tę diagnozę Gminy województwa małopolskiego są zobligowane do realizacji działań polegających: 1. Na likwidacji źródeł spalania paliw stałych mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń pyłów PM2,5 PM10, SO_2, CO_2 oraz B(a)P. Dla Gminy Siepraw wymagania w/w programu są następujący:

Gmina Siepraw	W latach 2013-2015 [Mg/rok]					Łącznie do 2023 [Mg/rok]				
	PM10	PM2,5	B(a) P	SO_2	CO_2	PM10	PM2,5	B(a) P	SO_2	CO_2
	3,58	3,53	0,002	407,04	407,04	16,12	15,91	0,01	1831,68	1831,68

Zgodnie z Planem Ograniczenia Niskiej Emisji , przyjętym przez Radę Gminy Siepraw uchwała nr XIII/127/16 z dnia 31 marca 2016 r., opracowanym na podstawie ankiet (zwrot ponad 55%), wynika, że na terenie Gminy Siepraw z tzw. emisji niskiej powstaje 109,58 Mg/rok SO_2 (patrz: tabelka poniżej).

	domy	zakłady	budynki użyteczności	razem	wartość opałowa [MJ/kg lub MJ/m³]	wyprodukowana energia [GJ/rok]	PM10 [t/rok]	PM2,5 [t/rok]	B(a)P [t/rok]	SO_2 [t/rok]	CO_2 [t/rok]	No_x [t/rok]
	stare źródła ciepła											
węgiel [t]	5254,41	78,61	4,00	5337,02	22,63	120776,76	27,17	24,28	0,033	108,70	11321,61	19,08
gaz [m3]	579795,04	151077,33	139293,00	870165,37	36,12	31430,37	0,02	0,02	no	0,02	1754,44	1,57
biomasa [t]	3628,89	1264,46	0,00	4893,35	15,60	76336,24	36,64	35,88	0,009	0,84	0,00	6,11
olej [t]	0	3,18	0,00	3,18	40,19	127,76	0,0004	0,0004	0,00	0,02	9,79	0,009

W związku z powyższym nie jest możliwe ograniczenie emisji SO_2 o ok. 135 Mg/rok, co wymagane jest w POP WM. Podobne założenia przewidziane dla pograniczenia emisji CO_2. Zgodnie z PONE na terenie Gminy Siepraw produkuje się 13085 Mg/rok – tutaj redukcja o ok. 135 Mg/rok jest realna.
Zastanawiajace jest to, że dla SO_2 jak i CO_2 przyjęto taką samą wartość emisji. Przy zawartości siarki w różnych rodzajach węgla opałowego oscylującej na poziomie 0,5-1,2%

2. Na rozbudowie sieci gazowych zapewniających podłączenie nowych użytkowników:
Dla Gminy Siepraw wymagania w/w programu są następujące:

	W latach 2013-2015	Łącznie do 2023
Liczba źródeł spalania do likwidacji	131	590
Liczba budynków do termomodernizacji	11	50
Liczba budynków do podłączenia sieci gazowej	160	720

Na podstawie danych uzyskanych pozyskanych z Urzędu Statystycznego w Krakowie według stanu na 2015 r. wynika, że 63.3% ogółu ludności Gminy Siepraw korzysta z instalacji gazowej, czyli ok. 1253 budynku mieszkalne są podłączone do tej sieci, zatem liczna budynków zamieszkałych, które nie są podłączone do sieci to ok. 736. Założenia projektu, które nakazują podłączenie łącznie do 2023 roku 720 budynków zakładają zatem, że Gmina ma być w 100% podłączona do sieci gazowej. Jednakże nie jest możliwe, aby wszystkie budynki zostały podłączone do siei gazowej, choćby z tego

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>powodu, iż nie wszystkie budynki spełniają warunki przyłączeniowe określone przez zakład gazowniczy.
Wskaźnik ten jest naszym zdaniem mało użyteczny do określania redukcji niskiej emisji, gdyż obecnie niewielka liczba budynków wyposażonych w sieć gazową wykorzystuje gaz do celów grzewczych. Z naszych badań ankietowych wynika, że gazem ogrzewa swoje domy zaledwie 19,15% mieszkańców. Spowodowane jest to ekonomią – taniej jest ogrzewać węglem, czy drewnem. Zatem wątpliwe jest spełnienie założeń, w których poprzez zaopatrzenie budynków w dostęp do sieci gazowej możliwe będzie zredukowanie emisji zanieczyszczeń pyłów PM2,5, PM10, , SO_2, CO_2 oraz B(a)P zgodnie z poniższymi danymi.
<table>
<tr><th rowspan="2">Gmina Siepraw</th><th colspan="5">W latach 2013-2015 [Mg/rok]</th><th colspan="5">Łącznie do 2023 [Mg/rok]</th></tr>
<tr><th>PM10</th><th>PM2,5</th><th>B(a) P</th><th>SO2</th><th>CO2</th><th>PM10</th><th>PM2,5</th><th>B(a) P</th><th>SO2</th><th>CO2</th></tr>
<tr><td></td><td>2,71</td><td>2,67</td><td>0</td><td>256,72</td><td>6,05</td><td>12,21</td><td>12,03</td><td>0,01</td><td>27,22</td><td>1155,24</td></tr>
</table>
Mając na uwadze powyższe, wnioskujemy o weryfikację danych podanych w projekcie programu Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego dla Gminy Siepraw w ramach podjętej aktualizacji”.</td>
</tr>
<tr>
<td>51.</td>
<td>Prezydent Miasta Krakowa</td>
<td>„Odpowiadając na Pana pismo dnia 22 czerwca 2016 r. w sprawie przystąpienia przez Zarząd Województwa Małopolskiego do opracowania aktualizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego, poniżej przedstawiam uwagi do sporządzanego projektu.

Aktualizacja Programu ochrony powietrza powinna wprowadzić rozwiązania uwzględniające obowiązujące możliwości prawne z wykorzystaniem art. 96 ustawy z dnia 27 kwietna 2001 r. Prawo ochrony środowiska w stosunku do pozostałych gmin województwa, a w szczególności do gmin sąsiadujących z Krakowem. Mając na uwadze położenie Miasta Krakowa w dolinie oraz transgraniczny charakter zanieczyszczeń powietrza przyczyniający się do dużego napływu na teren Krakowa zanieczyszczeń z gmin sąsiednich (napływ i tło naturalne 19% udziału w stężeniach PM10) wprowadzenie ograniczeń
w stosowaniu paliw stałych tylko na terenie Gminy Miejskiej Kraków może nie poprawić stanu jakości powietrza na terenie Krakowa. Wobec powyższego wnioskuje się o wprowadzenie do aktualizowanego Programu ochrony powietrza zapisu o konieczności podjęcia przez Sejmik Województwa Małopolskiego na podstawie art. 96 ustawy POŚ uchwały w sprawie ograniczeń lub zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw na terenie pozostałych gmin województwa, a w szczególności na terenie gmin sąsiadujących z Krakowem. W kwestii powyższych ewentualnych ograniczeń należy podkreślić konieczność wprowadzania normy obszarowej określającej parametry emisyjne dla kotłów małej mocy na terenie całego województwa. Zgodnie z postulatem Krakowskiego Alarmu Smogowego: „przywołana uchwała powinna dotyczyć wprowadzenia wymogów emisyjnych dla wszystkich kotłów małej mocy (z kilkuletnim okresem przejściowym) oraz termin, do którego uchwała ta ma zostać przyjęta. Uchwała definiowałaby maksymalną dopuszczalną emisyjność kotłów”.
Dotychczasowe Programy ochrony powietrza z 2005, 2009 oraz 2013 roku, jako głównego winowajcę wysokich stężeń pyłu zawieszonego w powietrzu wskazują emisje ze źródeł powierzchniowych. Pomimo prowadzonych działań zgodne z kierunkami wyznaczonymi w przedmiotowych programach naprawczych, stężenia substancji zanieczyszczających od kilku lat kształtują się na podobnym poziomie, a ewentualne wahania wynikają raczej z warunków meteorologicznych niż skuteczności podejmowanych działań. W mojej opinii w opracowywanej aktualizacji Programu ochrony powietrza należy
</td>
</tr>
</table>

		gruntownie weryfikować wpływ emisji przemysłowych oraz komunikacyjnych na stan jakości powietrza, zarówno w zakresie procentowych udziałów tych źródeł w stężeniach substancji, jak również w aspekcie działań naprawczych mających na celu ograniczenie tych emisji. Ponadto, przedstawiona metodyka przygotowania danych do aktualizacji projektu Programu opracowana została w oparciu o szacunkowe założenia, a nie w konkretne, rzeczywiste dane. Należy określić dokładność (błąd) przyjętej metody inwentaryzacji emisji zanieczyszczeń dla obszaru województwa oraz zastosowanych wskaźników. Uwzględnić w metodyce zmiany czasowe emisji w skali roku i parametry gazów odlotowych, a także uwzględnić w opracowywanej inwentaryzacji piece, kotłownie likwidowane na bieżąco w ramach Programu Ograniczenia Niskiej Emisji. Powyższe jest szczególnie ważne w poprawnej diagnozie poszczególnych źródeł emisji zanieczyszczeń, a w konsekwencji określeniu skutecznych działań zmierzających do poprawy jakości powietrza. 3. Celem realizacji działań dotyczących rozwoju komunikacji publicznej oraz wdrożenia energooszczędnych i niskoemisyjnych rozwiązań w transporcie publicznym należy wzmocnić obsługę komunikacyjną peryferyjnych rejonów miasta. Niemniej istotny jest zakup pojazdów ekologicznych spełniających najwyższe nomy spalania oraz zasilanych alternatywnymi paliwami. Należy mieć jednak na względzie to, iż takie pojazdy generują bardzo wysokie koszty zakupu oraz późniejszego utrzymania. 4. Dzięki zwiększaniu ilości dostępnego taboru możliwe będzie zwiększenie oferty przewozowej, co powinno przyczynić się do zmiany zachowań komunikacyjnych mieszkańców w zakresie wyboru środków komunikacji na korzyść transportu publicznego. Do ww. zmiany przyczynić się może również wprowadzenie przekazywania mieszkańcom informacji o rzeczywistych czasach przejazdu i położeniu pojazdów, co jest szczególnie istotne przy przesiadkach oraz podróżowaniu liniami o niskiej częstotliwości oraz narażonymi na narastające opóźnienia. Wskazanym byłoby również pozyskanie informacji o przemieszczaniu się mieszkańców oraz powodach wyboru danego środka transportu. 5. Wydawane aktualnie przez Zarząd Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie zezwolenia na prowadzenie ruchu technologicznego po drogach z ograniczeniem tonażu nakładają na Wykonawców inwestycji obowiązek posiadania myjni lub stanowiska służącego do oczyszczania pojazdów ciężarowych przed opuszczeniem terenu budowy. Wymóg posiadania pozwolenia ZIKiT na poruszanie się pojazdami ciężarowymi, a tym samym – konieczność wywiązania się z narzuconych przez ZIKiT obowiązków, dotyczy wyłączenia dróg z ograniczeniem tonażu. Niemniej jednak drogi nieobjęte ograniczeniem tonażu oraz zlokalizowane przy nich budowy również monitorowane są przez inspektorów ZIKiT, a ewentualne nieprawidłowości zgłaszane są do Straży Miejskiej oraz właściwego rejonowo Komisariatu Policji, celem podjęcia będących w kompetencji tych organów działań. Zarząd drogi nie ma kompetencji do wyciągnięcia konsekwencji/nakładania sankcji wobec kierującego pojazdem wyjeżdżającym z placu budowy. Konieczna jest interwencja Policji lub Straży Miejskiej. 6. Wskazane byłoby doprecyzowanie o jakie działania chodzi w związku z realizacją działań naprawczych w zakresie poprawy stanu nawierzchni dróg, remontów dróg na terenie zabudowanym, utwardzenie powierzchni nieutwardzonych, szczególnie w kontekście poniższej sprawozdawczości. Czy dotyczy to: wymiany nawierzchni, wykonywania bieżącej naprawy ubytków nawierzchni dróg (tzw. łatanie dziur), wykonania nawierzchni na powierzchniach nieutwardzonych, dokonywanie tzw. remontów nakładkowych, prac inwestycyjnych w zakresie przebudowy lub modernizacji? 7. Wśród działań mających na celu rozwój w dziedzinie transportu w Małopolsce należy również ująć zadania dotyczących budowy nowych linii tramwajowych tj:

		- Budowa linii tramwajowej KST (os. Krowodrza Górka – Azory) – koszt przygotowania i realizacji zadania zgodnie z obowiązującym WPF 61 050 600 zł, - Budowa linii tramwajowej KST, etap IV (ul. Meissnera – Mistrzejowice) – koszt przygotowania i realizacji zadania zgodnie z obowiązującym WPF 159 035 200 zł, - Budowa węzła Mistrzejowice wraz z linią tramwajową KST „Stella Sawickiego" – koszt przygotowania i realizacji zadania zgodnie z obowiązującym WPF 383 945 000 zł. 8. W zakresie zadań i działań należy uwzględnić specyfikę Krakowa, gdzie jednostką realizującą zadania w zakresie czystości jest Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczalnia Sp. z o.o., zadania własne gminy o charakterze użyteczności publicznej, polegające na prowadzeniu strefy płatnego parkowania oraz realizacji programu parkingowego wykonuje Miejska Infrastruktura Sp. z o.o. Mając na uwadze dobro mieszkańców i konieczność podjęcia efektywnych działań na rzecz poprawy jakości powietrza w Krakowie, uwzględnienie powyższych uwag będzie spełniało moje oczekiwania".
52.	**Wydział Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Gorlicach**	W nawiązaniu do pisma z dnia 22-06-2016 znak: SR-V.721.4.1.2016 w sprawie Programu ochrony powietrza - należy rozważyć możliwość wprowadzenia w przyszłości szerszego zakresu monitorowania zanieczyszczeń z terenu powiatu gorlickiego w szczególności miejscowości uzdrowiskowych takich jak: Wysowa, Wapienne. Na terenie powiatu gorlickiego uruchomić automatyczną stację pomiarów wielkości emisji zanieczyszczeń pyłowych (PM 10 i PM 2,5 i benzo(a)pirenu) pracującej w systemie ciągłym przekazującej dane w systemie online. Ponadto proponuje się stworzenie większych możliwości dla gmin do korzystania w szerszym zakresie z dostępnych programów dofinansowania przy zmianie ogrzewania.